

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: **Έρευνα για την Τοπική Κοινωνική Ανάπτυξη και Συνοχή**

Θέμα Εργασίας: *Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας*

Μάθημα: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στο έγκλημα και την αντιμετώπιση του

Καθηγητής: Γεωργούλας Ευστράτιος

Φοιτητής: Τσαγκάτος Εμμανουήλ

Μοτιλήνη- Α' Εξάμηνο- Φεβρουάριος 2011

Ευρετήριο περιεχομένων

A' Μέρος

1. Εισαγωγή.....σελίδα 3
2. Περίληψη Έργου-Υπόθεση.....σελίδα 4

B' Μέρος

Θεωρίες Εγκληματολογίας και η περίπτωση του Όλιβερ Τουίστ

1. Βιολογικοί παράγοντες και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 8
2. Ψυχολογικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 11
3. Κοινωνιολογικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 14
 - 3.1 Οικολογικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 15
 - 3.2 Υποπολιτισμικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 17
 - 3.3 Θεωρίες Μάθησης- Θεωρίες Ελέγχου και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 19
 - 3.4 Πολιτισμική Σύγκρουση και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 23
 - 3.5 Μαρξιστικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 25
 - 3.6 Αλληλεπίδραση (στιγματισμού)-Λογική Επιλογή και Όλιβερ Τουίστ.....σελίδα 26

Γ' Μέρος

- Επίλογος.....σελίδα 28
- Βιβλιογραφία.....σελίδα 30

A' Μέρος

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία πραγματοποιείται στα πλαίσια του μαθήματος “Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στο έγκλημα και την αντιμετώπιση του”. Το θέμα «Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας» επιλέχθηκε με αφορμή την ομώνυμη ταινία «Oliver Twist», η οποία είναι βασισμένη στο μυθιστόρημα του Κάρολου Ντίκενς. Ο Ντίκενς ήταν ερασιτέχνης ηθοποιός, συντάκτης, δημοσιογράφος, εκδότης και μυθιστοριογράφος. Τον γοήτευε το έγκλημα και η εξιχνίαση του, για αυτό μάλιστα συνόδευε σε διάφορες υποθέσεις, το διάσημο επιθεωρητή Φιλντ, προκειμένου να γνωρίσει από κοντά τον τρόπο δουλειάς του.

Ο Όλιβερ Τουίστ αποτέλεσε ένα νέο είδος μυθιστορήματος. Μέσα από την ιστορία του μικρού παιδιού, ο Ντίκενς ρίχνει φως στον υπόκοσμο του Λονδίνου, τη δεκαετία του 1830, προβάλλοντας τις συμμορίες των νεαρών, τη φτώχεια, την ανεργία, τη σωματική βία, την παιδική εργασία, τον αλκοολισμό και άλλα κοινωνικά φαινόμενα και όλα αυτά με κατάληξη τη διάπραξη εγκλημάτων.

Η επιστήμη της Εγκληματολογίας, είναι μια δυναμική επιστήμη, η οποία διερευνά τις αιτίες που οδηγούν στο έγκλημα. Οι αιτίες όμως μπορεί να είναι πολυδιάστατες και μερικές φορές δύσκολά ερμηνεύσιμες, για αυτό και κατά τη διάρκεια των χρόνων έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν τις γενεσιουργές αιτίες του εγκλήματος.

Διατυπώθηκαν λοιπόν διάφορες θεωρίες (βιολογικές, ψυχολογικές, κοινωνικές κα) με κύριους εκφραστές τους Lambrosso, Durkheim, Merton, Cohen, Miller, Sutherland, Sellin, Marx, Erikson και άλλους. Καθεμιά από αυτές τις θεωρίες εστιάζει την προσοχή της σε κάποιους παράγοντες και μέσα από έρευνες και μετρήσεις προσπαθούν να αποδείξουν την αιτία ή τις αιτίες που οδήγησαν το άτομο ή τα άτομα στη διάπραξη εγκληματικών πράξεων.

Όλες αυτές βέβαια οι θεωρίες, θα πρέπει να μελετηθούν υπό το βασικό ερώτημα του ποιος καταλήγει να χαρακτηριστεί ως εγκληματίας, και για ποιους λόγους δεν απέφυγε την καταδίκη του. Πρέπει δηλαδή να λάβουμε σοβαρά υπόψιν μας, ότι μέσα στην κοινωνία επιτελείται μια σύγκρουση η οποία διεξάγεται σε 3 επίπεδα:

1. Οι αξίες(συμφέροντα) γράφονται σε νόμους(νομοθετική κατοχύρωση).
Οι νόμοι βέβαια αυτοί εξυπηρετούν τις αξίες της κυρίαρχης ομάδας.
2. Ατομα-παραβάτες των νόμων, που ανήκουν σε μερικές κοινωνικές ομάδες γλιτώνουν από το να χαρακτηριστούν εγκληματίες (θεατότητα).
3. Στη δίκη, η πράξη μπαίνει σε νομικά καλούπια.

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

Πρέπει λοιπόν να συνυπολογίσουμε ότι ποινικοποιείται μόνο ένα συγκεκριμένο ποσοστό, το οποίο είναι αυτοί που δεν έχουν τα μέσα να ξεφύγουν από τον επίσημο έλεγχο.

Στις επόμενες σελίδες παρουσιάζεται η πλοκή της ταινίας και η ανάλυση των θεωριών που ίσως εμπίπτουν στην περίπτωση του Όλιβερ Τουίστ, με σκοπό να εξεταστούν και να αξιολογηθούν ως προς την αποτελεσματικότητα τους και την πληρότητα τους να ερμηνεύσουν μια εγκληματική πράξη.

2. Περίληψη- Υπόθεση

Ο Όλιβερ Τουίστ ήταν ένα παιδάκι που γεννήθηκε σ' ένα άσυλο μια νύχτα. Η μητέρα του πέθανε πάνω στον τοκετό, ενώ ο πατέρας του δεν αναφέρεται πουθενά. Ο μικρός Όλιβερ έτσι δεν είχε ούτε καν επίθετο. Του το έδωσε ο παιδονόμος, ο επιστάτης του φτωχοκομείου, ο σκληρός με τα παιδιά κ. Μπαμπλ. Στα ορφανά που δεν είχαν όνομα, τούς έδινε επίθετα με αλφαβητικά σειρά.

Τους πρώτους μήνες της ζωής του, ο Όλιβερ τους πέρασε στο άσυλο των απόρων.

Αργότερα τον έστειλαν στο σπίτι της κυρίας Μαν που έπαιρνε από τον Δήμο χρήματα για να μεγαλώνει τα ορφανά. Η ζωή στο σπίτι εκείνο ήταν σκληρή για τα παιδιά. Τα παιδιά δεν τρέφονταν σωστά ενώ φορούσαν κουρέλια για ρούχα.

Στο σπίτι της κυρίας Μαν ο Όλιβερ έκλεισε τα 9 χρόνια του. Ήταν ένα παιδάκι χλωμό, αδύνατο, δειλό και πάντα τρομαγμένο. Στα 9 του χρόνια πήγε και το παρέλαβε από το ορφανοτροφείο της κυρίας Μαν, ο επιστάτης του ασύλου, ο κ. Μπαμπλ. Οι Σύμβουλοι του ασύλου είχαν αποφασίσει ότι ο Όλιβερ έπρεπε ν' αρχίσει να εργάζεται.

Εκεί στο άσυλο των απόρων του Δήμου, το οποίο έμοιαζε περισσότερο με φυλακή, ο Όλιβερ Τουίστ διέπραξε το πρώτο μεγάλο «αμάρτημα» της ζωής του. Ένα βράδυ, ο Όλιβερ Τουίστ, μετά από κλήρωση που έγινε με άλλα παιδιά, ανέλαβε την ευθύνη (καθώς τα παιδιά πεινούσαν) να ζητήσει λίγο ακόμα φαγητό από το μάγειρα. Αυτή η πράξη του Όλιβερ θεωρήθηκε

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

ασέβεια και προκάλεσε το θυμό του μάγειρα και των υπευθύνων του ασύλου. Το Συμβούλιο αποφάσισε να απομακρύνει τον μικρό "αντάρτη" και "ταραχοποιό" από το άσυλο, αφού πρώτα διέταξε να τον κλείσουν στην απομόνωση και τον μαστίγωσαν για παραδειγματισμό των άλλων παιδιών. Οι υπεύθυνοι του ασύλου συμπεριφέρονταν στον Όλιβερ σα να είναι εγκληματίας.

Στο διάστημα αυτό ο Όλιβερ μόλις που γλιτώνει να δοθεί ως μαθητευόμενος σε ένα καπνοδοκαθαριστή (επάγγελμα που οδηγούσε πολλά παιδιά στο θάνατο) με αντάλλαγμα 5 λίρες στον καπνοδοκαθαριστή που θα τον αναλάμβανε, καθώς ένας φιλεύσπλαχνος δικαστής συγκινείται από το κλάμα του Όλιβερ και δεν επιτρέπει αυτήν την πράξη.

Έπειτα, ο Όλιβερ δόθηκε μαθητευόμενος σ' έναν εργολάβο κηδειών, τον κ. Σάουρμπερι. Μα και στο σπίτι αυτό, η ζωή του μικρού Όλιβερ ήταν μαρτυρική και ανυπόφορη, καθώς η γυναίκα του εργολάβου αντιπαθούσε πάρα πολύ τον Όλιβερ και του φερόταν απάνθρωπα. Του έδινε να φάει μάλιστα από το φαγητό του σκύλου. Ο άλλος μαθητευόμενος, ο Νώε, συμπεριφερόταν με σκληρότητα στον Όλιβερ και μια μέρα λέγοντας ύβρεις για τη μητέρα του, ο Όλιβερ ξεσπάει με βία πάνω στον Νώε. Ακολουθεί μαστίγωμα του Όλιβερ από τον κ. Σαουρμπέρι, ώσπου, μια μέρα, ο Όλιβερ Τουίστ ξεκίνησε με τα πόδια για το Λονδίνο. Παντού ήταν μόνος, παντού ήταν αποδιωγμένος και αβοήθητος. Καταρρέει από την κούραση και την ασιτία, τον βρίσκει μια γριούλα τον περιποιείται, του προσφέρει φαγητό και μόλις ο Όλιβερ ανακτά τις δυνάμεις του συνεχίζει για το Λονδίνο.

Ύστερα από πολλές μέρες ταξίδι με τα πόδια, έφτασε στα προάστια του Λονδίνου. Εκεί συναντήθηκε τυχαία μ' ένα νεαρό πορτοφολά, τον Τζακ Ντάκινς. Αυτός πρότεινε στον Όλιβερ να τον πάει στο Λονδίνο και να τον συστήσει σ' ένα "καλό γέρο" που... βοηθούσε τ' απροστάτευτα παιδάκια. Ο γέρος αυτός ήταν ο Φείγκιν. Σκοπός του ήταν να μαζεύει μικρά παραμελημένα παιδιά και να τα εκπαιδεύει στην κλεψιά και τις παράνομες πράξεις με σκοπό το κέρδος και το εύκολο χρήμα. Ο φιλοχρήματος Φείγκιν προσφέρει δωρεάν γεύμα και στέγη στον Όλιβερ και αυτός ευγνώμων για την απροσδόκητη βοήθεια, μένει στην κατοικία του γέρου. Εκεί μαθαίνει ένα παιχνίδι που καλούνταν «μαντήλια» και μετά από μερικές μέρες ο Φείγκιν του επιτρέπει να βγει έξω μαζί με τον Dodger και τον Charley για να παίξουν το παιχνίδι.

Ξαφνικά, ο Dodger και ο Charley κλέβουν το μαντήλι ενός κυρίου, του κυρίου Brownlow,

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

γίνονται όμως αντιληπτοί από έναν βιβλιοπώλη και «φορτώνουν» το κλεμμένο μαντήλι στον ανυποψίαστο Όλιβερ. Ξαφνικά ένα ολόκληρο πλήθος αρχίζει να κηρυγá τον κλέφτη Όλιβερ, τον πιάνουν και τον πηγαίνουν στον δικαστή. Εκεί ο κύριος Brownlow ζητάει να μη τιμωρηθεί το παιδί καθώς βλέπει ότι είναι αδύναμο. Μάλιστα το παίρνει υπό την προστασία του, στο αριστοκρατικό του σπίτι. Προσφέρει στον Όλιβερ όλες τις ανέσεις και εκείνος θέλοντας να ανταποδώσει την καλοσύνη στον κύριο Brownlow, προσφέρεται να πάει να εκτελέσει μια εργασία στο Λονδίνο. Να επιστρέψει τα βιβλία στον βιβλιοπώλη μαζί με 5 λίρες που του χρωστούσε ο κύριος Brownlow.

Όμως, ο Όλιβερ παρακολουθείται από τον Μπιλ Σάικς (εγκληματίας, απατεώνας που από μικρός είχε γαλουχηθεί από τον Φέιγκιν στην παρανομία) και τη Νάνσυ (ιερόδουλη-απατεώνισσα, η οποία από μικρό κοριτσάκι την είχε αρπάξει ο Φέιγκιν, προσφέροντας της στέγη και τροφή, ωθώντας την όμως στην παρανομία). Μόλις βρίσκουν την ευκαιρία τον αρπάζουν και τον οδηγούν στο κρησφύγετο του Φέιγκιν. Ο Όλιβερ πάει να ξεφύγει για να τους καταδώσει στην αστυνομία αλλά τον πιάνουν. Εκεί, η Νάνσυ, η οποία συμπαθεί τον Όλιβερ, προστατεύει τον Όλιβερ από ξυλοδαρμό.

Σε μια καινούρια προσπάθεια του Φέιγκιν να μύσει τον Όλιβερ στο έγκλημα, τον στέλνει σε μια διάρρηξη μαζί με τον Μπιλ Σάικς, απειλώντας τον ότι αν δε συνεργαστεί θα τον σκοτώσει. Μόλις αντιλαμβάνεται ο Όλιβερ ότι το σπίτι που θα έκλεβαν ήταν του κυρίου Brownlow, αρνείται να συνεργαστεί. Η ληστεία απέτυχε και ο Όλιβερ πυροβολείται από τον Μπιλ Σάικς στο χέρι.

Το πληγωμένο παιδί μεταφέρεται στο κρησφύγετο του Φέιγκιν, ο οποίος τον περιποιείται, όταν όμως μαθαίνει ότι ο Όλιβερ δε συνεργάστηκε συμφωνεί με τον Μπιλ Σάικς ότι πρέπει να τον σκοτώσουν για να μη τους προδώσει. Η Νάνσυ όμως θέλοντας να βοηθήσει τον Όλιβερ, συναντιέται με τον κύριο Brownlow και του δίνει πληροφορίες. Ο Μπιλ μαθαίνει ότι η Νάνσυ τον πρόδωσε και τη σκοτώνει φριχτά.

Σε μια προσπάθειά του να ξεφύγει από την αστυνομία και την οργή του πλήθους, που είχε πληροφορηθεί για τη δολοφονία της Νάνσυ, παίρνει τον Όλιβερ και τρέχει. Όμως σκοντάφτει και κρεμιέται από ένα σχοινί και σκοτώνεται. Εν τω μεταξύ, ο Φέιγκιν οδηγείται στη φυλακή. Την παραμονή του απαγχονισμού του(θανατική ποινή),

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

μονολογεί, τον επισκέπτεται ο Όλιβερ και του ζητάει να ζητήσει συγχώρεση από το Θεό αλλά εκείνος αρνείται.

Έχοντας ανακαλύψει την αριστοκρατική καταγωγή του Όλιβερ, ο κύριος Brownlow υιοθετεί τον Όλιβερ, ο οποίος κληρονομεί την περιουσία που του άφησε ο αριστοκράτης πατέρας του και διαπρέπει στα γράμματα.

Ο “Όλιβερ Τουίστ” πραγματεύεται ένα σύνθετο ερώτημα:

- Υπάρχουν καλοί ή κακοί άνθρωποι εκ γενετής ή οι χαρακτήρες διαμορφώνονται ανάλογα με τις συνθήκες;

-O Beccaria και ο Όλιβερ Τουίστ

Σύμφωνα με παλαιότερες αντιλήψεις και θρησκευτικές προκαταλήψεις, το έγκλημα συνδέεται με τη αμαρτία. Ο Ακινάτης, ως κυριότερος εκπρόσωπος, υπογράμμισε την πνευματολογική διάσταση του εγκλήματος. Το άτομο που διαπράττει αμαρτίες τιμωρείται από το Θεό για τις αμαρτωλές πράξεις του (Vold et al, 2002).

Στη προκειμένη περίπτωση, ο Μπιλ Σάικς σκοτώνει τη Νάνσυ (διαπράττει σοβαρότατο αμάρτημα) και γι αυτό τιμωρείται από το Θεό, με την ίδια τη ζωή του (κρεμιέται από το σχοινί με το οποίο θα δραπέτευε από το πλήθος). Το πλήθος, μόλις αντίκρισε το θέαμα, είπε: Θεία δίκη, του άξιζε...

Αξιολογώντας τη συγκεκριμένη θεωρία, διερωτώμαστε πως είναι δυνατόν, ο φιλεύσπλαχνος Θεός να τιμωρεί με τόση σκληρότητα τους ανθρώπους. Ο Θεός περιμένει τη μετάνοια του αμαρτωλού για να τον συγχωρήσει. Δεν επιθυμεί την απώλεια και την εκδίκηση και μάλιστα με παραδειγματισμό (μπροστά σε πλήθος). Μπορούμε να πούμε με τον ίδιο τρόπο ότι ο Θεός τιμωρεί τον Φέιγκιν (καταδικάζεται σε κρεμάλα), τα παιδιά της συμμορίας, τον Όλιβερ;

Άρα, όποιος διαπράττει αμαρτία τιμωρείται από το Θεό; Ποιος αλήθεια είναι αναμάρτητος ώστε να μη τιμωρηθεί; Ο ρόλος του Θεού είναι δικαστικός; Η θεωρία αυτή παρουσιάζει πολλές αδυναμίες, αλλά είναι ενδεικτική των προκαταλήψεων της εποχής. Δίνει έμφαση στο δίπτυχο «αμαρτία-τιμωρία», χωρίς να εξετάζει παράγοντες της προσωπικότητας του ατόμου ή επιμέρους παραμέτρους που οδήγησαν στην εγκληματική πράξη-αμαρτία.

Αργότερα, ο Beccaria υποστήριξε ότι το έγκλημα δεν πρέπει να συνδέεται με την αμαρτία. Σύμφωνα με αυτόν, θα πρέπει να υπάρχουν αρχές, με βάση τις οποίες θα κρίνεται ο εγκληματίας. Με βάση αυτές τις αρχές, ο δικαστής κρίνει αν κάποιος είναι ένοχος και αποδίδει την ανάλογη ποινή. Κάθε εγκληματική πράξη πρέπει να εξετάζεται ανάλογα με τη σπουδαιότητα της και ανάλογα ο δικαστής να αποδίδει την ποινή που αρμόζει. Ο δικαστής και όχι ο Θεός είναι εκείνος που κρίνει τις πράξεις των ανθρώπων (B.Vold et al, 2002). Αυτό, το συναντάμε και στην

ταινία, όταν ο δικαστής κάνοντας χρήση της απόλυτης εξουσίας του, καταδικάζει τον Όλιβερ ως ένοχο (και μάλιστα χωρίς επαρκή στοιχεία). Ο δικαστής αποφασίζει, ως απόλυτος αρμόδιος, για την τύχη του Όλιβερ. Μάλιστα, δεν ακούει ούτε τον κ. Μπράνλοου, ο οποίος δε θέλει να τιμωρηθεί το παιδί για το μαντήλι που κλάπηκε, καθώς πιστεύει στην αθωότητα του. Η παντοδυναμία και αυθεντία του δικαστή, ως θεσμού απονομής δικαιοσύνης είναι διάχυτη στην ταινία.

Στις παρακάτω σελίδες αναλύονται οι υπόλοιπες εγκληματολογικές θεωρίες.

B' Μέρος

1. Βιολογικοί Παράγοντες και Όλιβερ Τουίστ

Ξεκινώντας να ερμηνεύσουμε την εγκληματική συμπεριφορά των πρωταγωνιστών της ταινίας, θα αναλυθεί η βάση και η εφαρμογή των βιολογικών θεωριών στην συγκεκριμένη περίπτωση.

Οι βιολογικές θεωρίες, υποστηρίζουν ότι οι εγκληματίες είναι κατώτεροι βιολογικά, δηλαδή ότι μειονεκτούν στο βιολογικό τομέα. Ο Lambroso (ιδρυτής της θετικιστικής σχολής της εγκληματολογίας) και υποστηρικτής των θεωριών αυτών αποδίδει το έγκλημα σε αταβισμό, σε επαναφορά δηλαδή του εγκληματία σε προηγούμενη άγρια κατάσταση. Ο εγκληματικός άνθρωπος, σύμφωνα με το Lambroso, βρίσκεται σε πρωταρχικό (πρωτόγονο) εξελικτικό στάδιο και «κυλάει-ενυπάρχει» στο DNA του, το μικρόβιο του εγκλήματος. Δηλαδή, σύμφωνα με το Lambroso, ο άνθρωπος είναι από τη φύση του εγκληματίας. Τα σπέρματα του εγκλήματος, του μεταβιβάστηκαν κληρονομικά από τους γονείς του και ο εγκληματίας ξεχωρίζει από τους «κανονικούς» μη εγκληματίες ανθρώπους από ορισμένα βιολογικά χαρακτηριστικά, όπως έντονα μεγάλο σχήμα προσώπου, προγναθισμό, μεγάλο κούτελο, έντονα ζυγωματικά. Επίσης, ο εγκληματίας έχει σωματικές ασυμμετρίες όπως πλατυποδία, μικρά και χοντρά χέρια, ασύμμετρα πόδια κ.α. Δηλαδή οι εγκληματίες έχουν αποκρουστική εμφάνιση (B. Vold, 2002:33).

Επίσης, ο Francis Gulton (κληρονομικές θεωρίες) υποστήριξε ότι το έγκλημα κληρονομείται, όπως άλλα ανθρώπινα φυσικά χαρακτηριστικά. Σε αυτό κατέληξε παρατηρώντας τη συχνότητα φυλάκισης των γονέων και των παιδιών εγκληματιών και μάλιστα πρότεινε να μην επιτρέπεται αυτοί οι άνθρωποι να αναπαράγονται (Ανθοζώη Χάιδω, 1996).

Τέλος, αλκοόλ, φάρμακα, χοληστερίνη είναι παράγοντες που αυξάνουν την επιθετικότητα και την εγκληματική συμπεριφορά (B. Vold, 2002).

Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι «εγκληματίες» στην ταινία, χαρακτηρίστηκαν είτε από την αστυνομία, είτε από τον κοινωνικό περίγυρο:

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

1. Ο Μπιλ Σάικς
2. Ο Όλιβερ Τουίστ
3. Ο Φέιγκιν
4. Η Νάνσυ
5. Τα παιδιά, ο Dodger και ο Charley

Επαρκή στοιχεία από την ταινία δίνονται μόνο για τον Όλιβερ Τουίστ. Οι υπόλοιποι θα εξεταστούν με βάση τις πληροφορίες που δίνονται στη ταινία γι αυτούς.

Ο Μπιλ Σάικς δε διακρίνεται να έχει έντονα εμφανισιακά χαρακτηριστικά. Ίσως έχει λίγο μεγαλύτερο κούτελο και αυτιά, χωρίς όμως κάτι που να τον καθιστά αποκρουστικό. Παρόλα αυτά η όψη του είναι άγρια με έντονα ζυγωματικά, γεγονός που μας προδιαθέτει για την εγκληματική του φύση. Δε γνωρίζουμε κάτι για τους γονείς του, οπότε δε μπορούμε να πούμε αν υπήρχε κληρονομική προδιάθεση. Γνωρίζουμε όμως ότι ήταν αλκοολικός (το αλκοόλ αυξάνει την αντικοινωνική-βίαση συμπεριφορά).

Ο Όλιβερ θα εξεταστεί ως εγκληματίας, καθώς έτσι χαρακτηρίστηκε (στιγματίστηκε) από τον περίγυρο της εποχής του. Ο Όλιβερ δεν έχει εμφανισιακά χαρακτηριστικά εγκληματία. Το αντίθετο μάλιστα. Μάλιστα, ο Φέιγκιν τον συμπαθεί πολύ, καθώς το ευγενικό και καθαρό του προσωπάκι «θα έκλεβε» ακόμα και εκκλησία. Όσον αφορά τους κληρονομικούς παράγοντες, το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι η μητέρα του ήταν πόρνη(νεκρή πλέον), ενώ ο πατέρας του απουσιάζει. Αυτό και μόνο διεγείρει τον κοινωνικό περίγυρο του Όλιβερ να τον κατατάξει στους εγκληματίες, να μη του δίνει προοπτική για το μέλλον, παρά μόνο ότι θα καταλήξει είτε στη φυλακή είτε στην κρεμάλα. Στο σπίτι μάλιστα του εργολάβου κηδειών, όταν ο Όλιβερ ξεσπά κατά του πρώτου μαθητευομένου, ο κύριος Μπαμπλ αποδίδει τη βίαση συμπεριφορά του Όλιβερ στο γεγονός ότι τον είχαν ταΐσει κρέας, γεγονός που αυξάνει τη χοληστερίνη και αυτή με τη σειρά της τη βίαση- αντικοινωνική συμπεριφορά.

Ο Φέιγκιν έχει μερικά αποκρουστικά εμφανισιακά χαρακτηριστικά, όπως παράξενο σχήμα κεφαλιού, μεγάλα μάτια και κούτελο, μεγάλη γαμψή μύτη, μεγάλα αυτιά, έντονο πηγούνι, ασύμμετρα πόδια και καμπούρα. Έχει δηλαδή βιολογικά χαρακτηριστικά που προδιαθέτουν για την εγκληματική του φύση. Όσον αφορά την κληρονομική προδιάθεση δε γνωρίζουμε κάτι για την οικογένεια του.

Η Νάνσυ δεν έχει χαρακτηριστικά εμφανισιακά που να μας προδιαθέτουν για τη εγκληματική της φύση, ούτε γνωρίζουμε κάτι για τους γονείς της.

Ο Dodger και ο Charley δεν έχουν επίσης κάποια έντονα εμφανισιακά χαρακτηριστικά. Το μόνο που γνωρίζουμε γι αυτά είναι ότι εγκαταλείφθηκαν από τους γονείς τους ή έχουν πεθάνει.

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

Εδώ θα πρέπει να αναφερθούμε και στο δείκτη νοημοσύνης. Δεν έχει εξακριβωθεί αν ο χαμηλός δείκτης νοημοσύνης οδηγεί στην εγκληματικότητα. Άλλοι υποστηρίζουν τη μια άποψη και άλλοι την άλλη. Το μόνο βέβαιο είναι ότι ο δείκτης νοημοσύνης συνδέεται με τη σχολική αποτυχία και αυτή με τη σειρά της οδηγεί στην αντικοινωνική συμπεριφορά με μεγάλη πιθανότητα για εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς.

Στην ταινία ο Μπιλ Σάικς παρουσιάζεται αναλφάβητος, καθώς από μικρός είχε εγκαταλείψει το σχολείο. Επίσης, ο χαμηλός δείκτης νοημοσύνης του φαίνεται και στο σημείο που μόνος κρεμιέται από το σχοινί και οδηγείται στο θάνατο. Το ίδιο συμβαίνει με τη Νάνσυ με τον Τσάρλυ και τον Ντότζερ οι οποίοι δεν πηγαίνουν σχολείο. Δε γνωρίζουμε κάτι για το δείκτη νοημοσύνης τους. Αντίθετα, ο Όλιβερ παρουσιάζεται να έχει κανονικό έως και υψηλό δείκτη νοημοσύνης, καθώς αρέσκεται να διαβάσει βιβλία, να ξεφεύγει από καταστάσεις και αργότερα όταν μεγάλωσε πέτυχε στο πανεπιστήμιο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο χαμηλός δείκτης νοημοσύνης δεν αφήνει το άτομο να καταλάβει ότι αυτό που κάνει είναι παράνομο και αντικοινωνικό, γι αυτό και δεν αισθάνεται το αίσθημα ενοχής, κάτι που όμως δε φαίνεται να ισχύει για τους πρωταγωνιστές της ταινίας με εξαίρεση τον Φέικιν, ο οποίος αντιλαμβάνεται αυτό που κάνει ως ένα είδος εργασίας και στο τέλος πριν θανατωθεί δε ζητάει συγχώρεση από το θεό καθώς δεν πιστεύει ότι έχει διαπράξει κάτι κακό. Βέβαια, αυτό δεν μπορεί να αποδοθεί στο χαμηλό δείκτη νοημοσύνης, αλλά περισσότερο στη στάση ζωής του; Φέικιν.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι την εποχή που γράφτηκε το έργο, ο αντισημιτισμός στην Αγγλία του 19^{ου} αιώνα αποτελούσε μια θλιβερή πραγματικότητα. Οι Εβραίοι συγκροτούσαν μια μικρή μειοψηφία και δεν είχαν τα ίδια προνόμια με τους Άγγλους πολίτες. Τα περισσότερα επαγγέλματα ήταν απαγορευτικά για τους Εβραίους και έτσι στρέφονταν στο γυρολογικό εμπόριο και την τοκογλυφία. Ο Ντίκενς υποστήριξε τους αντισημίτες, υποστηρίζοντας ότι οι περισσότεροι κλεπταποδόχοι του Λονδίνου είναι Εβραίοι. Μάλιστα στα πρώτα έργα του «πέρασε» αυτή του την ιδεολογία. Όμως αργότερα κατάλαβε το λάθος του και διόρθωσε τα «κακώς κείμενα». Γι αυτό και σε μεταγενέστερες εκδόσεις του Όλιβερ Τουίστ, αντικατέστησε εκφράσεις που αναφερόταν στον «Εβραίο» με τον «Φέικιν». Γίνεται λοιπόν εμφανές ότι στην Αγγλία του 19^{ου} αιώνα, οι Εβραίοι θεωρούνταν εγκληματίες και υπεύθυνοι για πολλές παράνομες πράξεις. Στο πρόσωπο του Φέικιν ενσαρκώνονται πολλά στερεότυπα για τους Εβραίους, που θεωρούνταν τσιγκούνηδες, σατανικοί, αντίχριστοι και απατεώνες. Είναι όμως οι Εβραίοι εκ φύσεως εγκληματίες;

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι οι βιολογικές θεωρίες δεν έχουν απόλυτη εφαρμογή. Εγκληματίες παρουσιάζονται να είναι πρόσωπα που δεν εμπίπτουν στους βιολογικούς

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

παράγοντες (Νάνσυ, Τσάρλυ, Όλιβερ), ενώ άνθρωποι που έχουν δύσμορφα χαρακτηριστικά δεν είναι κατ' ανάγκη εγκληματίες. Το έγκλημα ενυπάρχει στο DNA του ανθρώπου; Άνθρωποι με γονείς εγκληματίες γεννιούνται βίαιοι και επιθετικοί, χωρίς συνείδηση και δυνατότητα να καθορίσουν τη ζωή τους; Το έγκλημα είναι καθορισμένο γενετικά; Όμως ποιος καθορίζει τι είναι έγκλημα; Ποιοι χαρακτηρίζονται εγκληματίες; Ο Μπιλ Σάικς χαρακτηρίστηκε εγκληματίας, το ίδιο και η Νάνσυ και ο Όλιβερ. Τι έκανε όμως η Νάνσυ και ο Όλιβερ για να χαρακτηριστούν εγκληματίες;

Τα βιολογικά χαρακτηριστικά αυξάνουν την πιθανότητα το άτομο να εμφανίσει αντικοινωνική συμπεριφορά. Πολλές θεωρίες υποστηρίζουν υπάρχει αλληλεπίδραση βιολογικών χαρακτηριστικών και κοινωνικού περιβάλλοντος. Υποστηρίζουν δηλαδή ότι οι βιολογικοί παράγοντες παράγουν την εγκληματική συμπεριφορά, όταν αλληλεπιδρούν με κοινωνικούς και ψυχολογικούς παράγοντες.

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι οι βιολογικοί παράγοντες, είτε αυτοί που αφορούν την κληρονομικότητα είτε το κομμάτι της ιδιοσυγκρασίας, δεν μπορούν να εξηγήσουν το σύνολο της εγκληματικής συμπεριφοράς.

2. Ψυχολογικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ

Σύμφωνα με τον Wilson and Herstein, η τάση για εμφάνιση αντικοινωνικής συμπεριφοράς οφείλεται στο αίσθημα μειονεκτικότητας που δημιουργείται σε κάθε άτομο από την παιδική του ηλικία. Το αίσθημα αυτό, μπορεί να οφείλεται είτε σε κάποια φυσική αναπηρία είτε σε ανικανοποίητες επιθυμίες ή διότι απέτυχε στις σχέσεις του με τους μεγάλους (γονείς, δασκάλους κτλ). Το συναίσθημα αυτό στηρίζεται σε μια ελάχιστη εκτίμηση του εαυτού του και ενισχύεται όταν συντρέχουν και άλλοι παράμετροι, όπως αν προέρχεται από κατώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη, αν δεν υπάρχει οικογένεια, αν είναι ορφανό ή εξώγαμο (B. Vold, 2002:78).

Για να αποβάλλει το άτομο αυτό το αίσθημα της κατωτερότητας, αναπτύσσει ασυνείδητα μια τάση για απόκτηση δύναμης και κύρους. Όμως αυτό μπορεί να λυθεί είτε με μια σωστή λύση (ικανοποίηση και διοχέτευση των επιθυμιών του σε δραστηριότητες που το εκφράζουν (πχ αθλητισμός), είτε αυτή η αναγνώριση γίνεται σε βάρος των άλλων ανθρώπων, με αποτέλεσμα την εμφάνιση αντικοινωνικότητας και ροπή προς το έγκλημα (μη ορθή λύση).

Επίσης, ο J.Bowlby, διατυπώνει την υπόθεση ότι *ο μακροχρόνιος χωρισμός του παιδιού από τη μητέρα του, κατά τα πέντε χρόνια της ζωής του, έχει αποφασιστική σημασία για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του και την εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς. Δεν έχει βέβαια,*

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

όπως αναφέρει, σημασία τόσο η έλλειψη της φυσικής του μητέρας, όσο ο τρόπος προσέγγισης του παιδιού και η μονιμότητα του προσώπου που το φροντίζει (Ανθοζώη Χάιδω, 1996: 110-111).

Μια άλλη ερμηνεία της ροπής προς το έγκλημα, που φαίνεται να ταιριάζει στην περίπτωση των πρωταγωνιστών μας, είναι η θεωρία του Freud, η οποία αιτιολογεί το έγκλημα με βάση το φαινόμενο της απώθησης. Σύμφωνα με αυτό, *δυσάρεστες εντυπώσεις της παιδικής ηλικίας και ηθικά αποδοκιμαζόμενες επιθυμίες και παραστάσεις απωθούνται στο ασυνείδητο, όπου και παραμένουν. Όταν το άτομο δεν μπορεί να κρατήσει ισορροπία μεταξύ ασυνείδητου και συνειδητού, τα ένστικτα του και κυρίως αυτό της επιθετικότητας επικρατούν, με αποτέλεσμα την εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς* (Ανθοζώη Χάιδω, 1996: 99).

Σύμφωνα με τον A. Aichhorn, *στα πέντε πρώτα χρόνια, το παιδί περνά από τη διαδικασία της ταύτισης με τους γονείς και της κοινωνικοποίησης*. Διαμορφώνει δηλαδή τις έννοιες του καλού και του κακού. Αν και οι δυο αυτές διαδικασίες αποτύχουν, υπάρχει πιθανότητα το άτομο να γίνει αντικοινωνικό (Ανθοζώη Χάιδω, 1996:108).

Ο Όλιβερ βρίσκει τέλεια εφαρμογή σε αυτές τις θεωρίες, καθώς είναι ορφανός, έχει στερηθεί τη φυσική στοργή των γονιών του, προέρχεται (τουλάχιστον έτσι νομίζουμε στην αρχή) από χαμηλή κοινωνικοοικονομική τάξη και έχει αποτύχει στις σχέσεις του με τους μεγάλους (κυρία Μαν, κύριο Μπαμπλ, εργολάβο κηδειών, Μπιλ Σάικς κτλ). Ο Όλιβερ λοιπόν, σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, αισθάνεται κατώτερος και επιδιώκει την αναγνώριση του. Η έλλειψη της φυσικής του μητέρας είναι εμφανής, ενώ δεν υπάρχει μονιμότητα του προσώπου που το φροντίζει, καθώς ο Όλιβερ μετακινείται από το άσυλο, στην οικία της κυρίας Μαν, αργότερα στο σπίτι του εργολάβου κηδειών και από εκεί στο κρησφύγετο του Φέιγκιν. Στην εξέλιξη της ταινίας όμως δε βλέπουμε τον Όλιβερ να εκδηλώνει αντικοινωνική συμπεριφορά. Αντίθετα, προσπαθεί να προβληθεί μέσα από τους ευγενικούς του τρόπους και την αγάπη του για το διάβασμα βιβλίων (ορθή λύση).

Ο Μπιλ Σάικς, η Νάνσυ, ο Τσάρλυ και ο Ντότζερ, από τα στοιχεία που μας δίνει η ταινία, έχουν στερηθεί στην παιδική τους ηλικία, τους γονείς τους, καθώς ο Φέιγκιν τα ανέλαβε από μικρά. Η έλλειψη της φυσικής μητέρας είναι εμφανής. Εξάλλου, ο Τσάρλυ δηλώνει στον Όλιβερ ότι και αυτός είναι ορφανός και από μικρός έχει πέσει στην «αγκαλιά» του Φέιγκιν. Αν σε αυτήν την γονεϊκή απουσία, προστεθεί και το γεγονός ότι προέρχονται από χαμηλή κοινωνικοοικονομική τάξη, τότε καταλαβαίνουμε τους λόγους που τα άτομα αυτά, θέλοντας να αποβάλλουν αυτή τη μειονεκτικότητα τους, βρίσκουν άλλους τρόπους αναγνώρισης. Εξάλλου, τα άτομα αυτά, εφόσον δεν έχουν σωστά οικογενειακά πρότυπα, δεν έχουν μάθει να ξεχωρίζουν ίσως το καλό από κακό. Αντίθετα, ταυτίζονται με τον άνθρωπο που τα «αγκάλιασε», τον Φέιγκιν, ο οποίος τα εισήγαγε στο έγκλημα. Στην περίπτωση τους, η αναγνώριση επιτυγχάνεται με

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς(μη ορθή λύση). Τα άτομα αυτά καταφεύγουν στο έγκλημα.

Όσον αφορά τον Φέιγκιν, δεν μας παρέχονται στοιχεία για την παιδική του ηλικία. Μπορούμε όμως να υποθέσουμε ότι η αγάπη που δείχνει στα παιδιά, προέρχεται από μια δική του- μη ευχάριστη παιδική ηλικία. Ο Φέιγκιν, έχοντας περάσει ίσως μια δύσκολη παιδική ηλικία, προστατεύει τα παιδιά αυτά, ώστε να μη νιώσουν αυτό που ο ίδιος ένιωσε όταν ήταν παιδί, έστω και αν το κάνει με λάθος τρόπο. Ίσως λοιπόν αυτό να είναι το γεγονός-αιτία που έστρεψε τον Φέιγκιν στο έγκλημα. Εξάλλου, η αγάπη που δείχνει για το χρήμα, ίσως αποκρύπτει μια στέρηση του σε προηγούμενη ηλικία, που πιθανώς αποδεικνύει ότι προέρχεται από χαμηλή κοινωνικοοικονομική τάξη.

Σύμφωνα με τη θεωρία του C. Jung, *στον άνθρωπο υπάρχουν αρνητικές και θετικές προδιαθέσεις. Ψυχική ισορροπία θα υπάρξει αν επικρατήσουν οι θετικές και παραμείνουν υποανάπτυκτες οι αρνητικές.*

Στην ταινία μας, στον Όλιβερ φαίνεται να επικρατούν οι θετικές, ενώ στους υπόλοιπους οι αρνητικές, αν και θα δούμε στο τέλος ότι η Νάνσυ και ο Τσάρλυ διαφοροποιούν τη στάση τους και αλλάζουν συμπεριφορά.

Τέλος, σύμφωνα με τη θεωρία του E. Erikson, *η εφηβική ηλικία είναι καθοριστική καθώς το άτομο, συνειδητά πλέον, αναζητά τι είναι καλό και τι κακό.* Η αντικοινωνική συμπεριφορά του εφήβου μπορεί να οφείλεται σε μια παροδική οξύτητα της κρίσης, στο ότι ο έφηβος δε βρίσκει διέξοδο στην κρίση ή βρίσκει διέξοδο ταυτιζόμενος με πρόσωπα που έχουν αντικοινωνικό ηθικό κώδικα (Ανθοζώη Χάιδω, 1996:113).

Ο Όλιβερ στην εφηβεία του κατορθώνει να μη ταυτιστεί με το αντικοινωνικό πρότυπο του Φέιγκιν, έχει σωστά ηθικά πρότυπα και αξίες και παρ' όλο το δύσκολο παρελθόν του, αντιστέκεται στην αντικοινωνική συμπεριφορά, καθώς αρνείται πεισματικά να κλέψει και να συμμετάσχει σε παράνομες πράξεις παρά τη πλύση εγκεφάλου που επιχειρεί ο Φέιγκιν.

Αντίθετα, ο Μπιλ Σάικς, τα παιδιά και η Νάνσυ επιβεβαιώνουν τον E. Erikson, καθώς η κρίση της εφηβείας τους βρίσκει διέξοδο στο έγκλημα (κλεψιές, ψέματα, πορνεία, φόνοι), έχοντας μάλιστα ως πρότυπο τον Φέιγκιν (τουλάχιστον μέχρι τη συνειδητοποίηση της πλάνης στην οποία ζούσαν).

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ψυχαναλυτική προσέγγιση δεν κατορθώνει να επαληθεύσει εμπειρικά τις υποθέσεις της, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι λάθος ο τρόπος που προσεγγίζει την εγκληματογένεση. Εντυπωσιάζει στην ανάλυση της βιογραφίας και του πεπρωμένου του εγκληματία.. Ωστόσο οι ψυχολογικές θεωρίες αδυνατούν να προβλέψουν μια μελλοντική ανθρώπινη συμπεριφορά. Απλά ερμηνεύουν τη συμπεριφορά με βάση στοιχεία του

παρελθόντος(μετά βέβαια την τέλεση της εγκληματικής πράξης). Όμως ποια περιστατικά εξετάζονται; Τα διαπιστωμένα από τη νομική διαδικασία ως εγκληματίες;

3. Κοινωνιολογικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ

Σύμφωνα με αυτές τις θεωρίες, το έγκλημα είναι ευθύνη της κοινωνίας και ακόμα, είναι λογική συνέπεια μιας υγιούς κοινωνίας. Το έγκλημα λοιπόν εξετάζεται ως κοινωνικό φαινόμενο. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις κοινωνιολογικές θεωρίες, το έγκλημα είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των κατώτερων κοινωνικοοικονομικών τάξεων.

Σύμφωνα με τη σχολή της Lyon (A.Lacassagne, G. Tarde, L. Manouvrier), πρωταρχικό ρόλο στη γένεση του εγκλήματος διαδραματίζουν οι κοινωνικοί παράγοντες και κυρίως οι οικονομικές συνθήκες, η φτώχεια, η ανεργία και ο αλκοολισμός. Η οικονομική εξαθλίωση είναι η βασική αιτία του εγκλήματος (Αλεξιάδης Στέργιος, 2004).

Επίσης, ο E.Durkheim διατύπωσε τη θεωρία της ανομίας. *Η ανομία σύμφωνα με τον E.Durkheim, είναι το αποτέλεσμα της αποσύνδεσης της ατομικότητας από τη συλλογική συνείδηση, η οποία δεν είναι πλέον σε θέση να ρυθμίζει τις ροπές των μελών της κοινωνίας* (B. Vold, 2002:101-103). Το έγκλημα λοιπόν σε μερικές περιπτώσεις είναι χρήσιμο γιατί παράγεται κοινωνικά και είναι προάγγελος απαραίτητων μετασχηματισμών. Ο εγκληματίας δεν θεωρείται πια ακοινωνήτο άτομο ή παράσιτο της κοινωνίας αλλά φυσικό επακόλουθο της κοινωνικής ζωής. Αν θεωρήσουμε το έγκλημα ως ασθένεια, τότε η ποινή αποτελεί ίαση. Αν όμως δεν υπάρχει καμιά νοσηρότητα στο έγκλημα, η πραγματική λειτουργία της ποινής πρέπει να αναζητηθεί αλλού. Η ποινή, όπως και το έγκλημα μεταβάλλονται και ανανεώνονται (B. Vold, 2002).

Επίσης, διατύπωσε την υπόθεση ότι ο ποινικός νόμος δεν είναι παρά το αποτέλεσμα της συλλογικής συνείδησης μιας κοινωνίας, η οποία αντιδρά με την ποινή στην παραβίαση των κανόνων που θεωρεί ότι πρέπει να τηρούνται.

Η θεωρία της ανομίας αναδιατυπώθηκε από Robert K. Merton το 1938 και υποστηρίζει ότι όταν οι κοινώς αποδεκτοί κανόνες συγκρούονται με την κοινωνική πραγματικότητα και έτσι γεννιέται η ανομία ως μέσο επίτευξης της υλικής ευημερίας.

Στη βικτωριανή Αγγλία, ένα έθνος γεμάτο έντονες αντιθέσεις ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς, η φτώχεια, η ανεργία, η πείνα, οι άστεγοι, οι επιδημίες και ως επακόλουθο αυτών η εγκληματικότητα, αποτελούσαν σοβαρότατα προβλήματα. Υπέφεραν ακόμα και όσοι εργάζονταν, καθώς οι συνθήκες εργασίας ήταν απαράδεκτες(χαμηλοί μισθοί, υπερβολικές ώρες εργασίας, και παιδική εργασία). Όταν ο Όλιβερ φτάνει στο Λονδίνο αντικρίζουμε αυτήν την εξαθλίωση. Η φτώχεια και οι άστεγοι προβάλλουν παντού.

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

Παρατηρούμε λοιπόν στην ταινία, ότι όλοι οι «εγκληματίες» μας, πράγματι προέρχονται από κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Η φτώχεια και η οικονομική εξαθλίωση χαρακτηρίζει τα πρόσωπα της ταινίας. Ο Μπιλ Σάικς είναι άνεργος και λατρεύει το ποτό, γεγονός που αυξάνει την επιθετικότητα του και την αντικοινωνική του συμπεριφορά. Ο Όλιβερ χαρακτηρίζεται «φτωχό παιδί». Τα υπόλοιπα παιδιά παρουσιάζονται με κουρέλια ως ρούχα, ενώ το φαγητό είναι χυλός και ψωμί!!! Μάλιστα, ο Όλιβερ στο άσυλο ζητάει παραπάνω φαγητό, ενώ στο δρόμο για το Λονδίνο καταρρέει από την ασιτία. Τα σπίτια που τον «φροντίζουν» είναι φτωχικά.

Η φτώχεια λοιπόν οδηγεί τα άτομα στη διάπραξη εγκληματικών πράξεων; Μόνο οι φτωχοί διαπράττουν εγκλήματα; Εξάλλου βλέπουμε ότι ο Όλιβερ αν και φτωχός, αποστρέφεται το έγκλημα, ενώ ο Φέιγκιν, αν και έχει αποκτήσει αρκετή περιουσία(χρήματα-χρυσάφικα-τα οποία κρύβει στο σεντούκι του), συνεχίζει να διαπράττει εγκλήματα. Έρευνες έχουν δείξει ότι η φτώχεια, από μόνη της, δεν ευθύνεται για την εγκληματικότητα. Μήπως τα άτομα που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα δεν έχουν τα μέσα και την αντιμετώπιση που έχουν οι πλούσιοι από το ποινικό σύστημα; Μήπως οι πλούσιοι είναι δυσκολότερο να χαρακτηριστούν εγκληματίες και ευκολότερο να διαφύγουν από τις συνέπειες του νόμου;

3.1 Οικολογικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ

Κύρια εκπρόσωπος των οικολογικών θεωριών είναι η σχολή του Chicago, ιδρυτές της οποίας υπήρξαν ο Clifford Shaw και ο Henry Mackay. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, *η εγκληματική συμπεριφορά γεννάται από τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του και τις αντιδράσεις που δέχεται από το περίγυρο του. Δηλαδή η οικολογική εγκληματολογία προσπαθεί να ερμηνεύσει γιατί και πως η παραβατική συμπεριφορά καταμερίζεται με συγκεκριμένο τρόπο σε ορισμένες περιοχές.*

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, υπάρχουν υποβαθμισμένες περιοχές με μεγαλύτερο δείκτη εγκληματικότητας και με ύπαρξη συμμοριών. Αίτια αυτού του φαινομένου είναι η ταχεία οικονομική ανάπτυξη και η τεράστια μετακίνηση μαζών αυτοχθόνων και αλλοδαπών εργατών. Αυτοί οι δυο παράγοντες δημιουργούν αποδιοργάνωση και σε συνδυασμό με την ανυπαρξία ελέγχου οδηγούν στην εγκληματικότητα (B. Vold, 2002: 121-124).

Από τις έρευνές τους σε συνοικίες της πόλης του Chicago, οι εκπρόσωποι της οικολογικής σχολής διαπίστωσαν ότι η εγκληματικότητα «εμφάνιζε μια κανονικότητα και σταθερότητα μέσα σε ορισμένα «φυσικά» όρια (Αλεξιάδης, 1989, σελ. 116). Οι συνοικίες αυτές

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

βρίσκονταν κοντά σε βιομηχανικές περιοχές, φιλοξενούσαν ετερογενείς πολιτιστικές και φυλετικές ομάδες και χαρακτηριστικά τους ήταν η φτώχεια των κατοίκων, η απουσία κοινωνικού ελέγχου και η κυριαρχία αντικοινωνικών αντιλήψεων (Αλεξιάδης, 1989, σελ. 116).

Πράγματι στην ταινία παρατηρούμε ότι η εγκληματικότητα ξεδιπλώνεται στις υποβαθμισμένες συνοικίες του Λονδίνου, όπου οι εγκληματίες βρίσκουν κρησφύγετο. Σκοτεινοί δρόμοι, παλιά κτίρια, ερειπωμένες οικίες, ποντίκια, άστεγοι στους δρόμους, περιττώματα ανθρώπων και ζώων πλημμύριζαν τους δρόμους του Λονδίνου (βρόμα και δυσωδία στο Λονδίνο), αρρώστιες, ξυλοδαρμοί και τσακωμοί συνθέτουν το σκηνικό της περιοχής που κατοικούν ο Φέιγκιν και τα παιδιά, ο Μπιλ Σάικς και η Νάνσυ.

Το Λονδίνο, εκείνη την περίοδο, μαστιζόταν από τις ραγδαίες μεταβολές που ακολούθησαν τη βιομηχανική επανάσταση και την εμφάνιση του καπιταλισμού. Πολλοί μετανάστες (Εβραίοι, πχ Φέιγκιν) καθώς και αυτόχθονες είχαν μετακινηθεί στο Λονδίνο για εύρεση εργασίας. Η φτώχεια μάστιζε τις περιοχές αυτές και η εγκληματικότητα στα ύψη. Άνθρωποι του λεγόμενου υποκόσμου κυριαρχούν στις σκηνές της ταινίας, στις περιοχές αυτές.

Μέσα σε ένα τέτοιο υπό-περιβάλλον εξηγείται γιατί ο Φέιγκιν, τα παιδιά, ο Μπιλ Σάικς και η Νάνσυ κατέφυγαν στο έγκλημα. Οι συμμορίες κυριαρχούν παντού και μπλέκουν στα δίχτυα τους ολοένα και περισσότερα αβοήθητα παιδιά, τα οποία εισάγονται με βίαιο τρόπο στο έγκλημα. Οι φτωχοί κάτοικοι αυτών των υποβαθμισμένων περιοχών, οι πεινασμένοι μετανάστες επιδιώκουν με οποιοδήποτε- μη νόμιμο συνήθως τρόπο- να εξασφαλίσουν τη επιβίωση τους. Οι υποβαθμισμένες αυτές περιοχές τρέφουν και «μεγαλώνουν» το έγκλημα.

Παρατηρούμε επίσης ότι η εγκληματική συμπεριφορά εκδηλώνεται σε περιοχές που υπάρχουν κοντά εμπορικά καταστήματα και μαγαζιά (πχ. Τα παιδιά κλέβουν το μαντήλι του κυρίου Brownlow έξω από ένα βιβλιοπωλείο στη αγορά). Είναι εμφανής επίσης στην ταινία η έλλειψη ελέγχου (ελλιπής αστυνόμευση) αυτών των περιοχών, γεγονός που ευνοεί την εμφάνιση της εγκληματικότητας.

Στους δρόμους παρατηρούμε πολλούς μετανάστες, μαύρους, οι οποίοι ευθύνονται σύμφωνα με τον Clifford Shaw και Henry Mackay για την αύξηση της εγκληματικότητας. Εξάλλου, ο Όλιβερ είναι ο ίδιος μετανάστης, όπως και ο Φέιγκιν.

Όμως αυτή η θεωρία έχει πολλά αδύναμα σημεία. Καταρχήν, ο προσδιορισμός της αποδιοργάνωσης γίνεται με κριτήριο τις αξίες της μεσαιας τάξης. Η κατώτερη τάξη ήταν η πιο εγκληματική γιατί ήταν η πιο αποδιοργανωμένη και αντίστροφα ήταν η πιο αποδιοργανωμένη γιατί είχε τους περισσότερους εγκληματίες. Πόσο αυθαίρετο και υποκειμενικό όμως είναι αυτό; Επίσης, αυτή θεωρία δεν προσπαθεί να ερμηνεύσει το πώς και το γιατί γεννιούνται οι

εγκληματικές περιοχές και οι εγκληματικές αντιλήψεις και διαθέσεις που αναπτύσσονται σε αυτές, αλλά αρκείται στη διαπίστωση τους.

Εξάλλου, ο Όλιβερ, αν και έζησε σε αυτό το περιβάλλον για μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν εγκλημάτησε. Ακόμα και αν αναβαθμίσουμε τις υποβαθμισμένες αυτές περιοχές, μήπως δε θα εξαλείψουμε το έγκλημα, απλά θα το «μεταθέσουμε» σε κάποια άλλη περιοχή;

Μήπως το άσυλο των παιδιών ή το πτωχοκομείο δεν ήταν χώρος εγκλήματος; Παρατηρούμε ότι στο άσυλο (εγκεκριμένο από τη αγγλική πολιτεία) και πιο συγκεκριμένα το προσωπικό του ασύλου (άνθρωποι, όχι φτωχοί, μετανάστες αλλά Άγγλοι πολίτες της μεσαίας τάξης) φέρεται με βαρβαρότητα στα παιδιά, δεν τους δίνουν επαρκές φαγητό, ενώ οι τιμωρίες και οι ξυλοδαρμοί είναι στην καθημερινή πρακτική τους. Δεν είναι αυτές εγκληματικές ενέργειες σε βάρος των παιδιών, πολλά από τα οποία ήταν ορφανά και χρειάζονταν ιδιαίτερη φροντίδα; Το άσυλο δεν μπορεί να θεωρηθεί «χώρος εγκλήματος» επικαλυμμένος από την κρατική νομοθεσία;

Το έγκλημα ζει τόσο σε υποβαθμισμένες περιοχές όσο και σε αναπτυγμένες. Απλά το ποινικό σύστημα «κλείνει τα μάτια» στην παραβατική συμπεριφορά της μεσαίας και ανώτερης τάξης και «στρέφει το βλέμμα» της αποκλειστικά στους παραβάτες της κατώτερης τάξης, οι οποίοι ζουν στο περιθώριο, στις φτωχογειτονίες του Λονδίνου. Μήπως αυτό εξηγεί το λόγο που η αυξημένη εγκληματικότητα εντοπίζεται στις εξαθλιωμένες από τη φτώχεια περιοχές;

3.2 Υποπολιτισμικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ

Βασική υπόθεση των θεωριών αυτών είναι ότι η παραβατική συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα της συμμετοχής του ατόμου σε κάποια υποπολιτισμική ομάδα (υποκουλτούρα). Χαρακτηριστικό της υποκουλτούρας είναι οι διαφορετικές, από την κυρίαρχη κουλτούρα, αξίες το ιδιαίτερο λεξιλόγιο, ο ιδιαίτερος τρόπος κίνησης και ντυσίματος. Όλα αυτά είναι στοιχεία που σκόπιμα υιοθετούν τα μέλη της για να ξεχωρίζουν από την κυρίαρχη κουλτούρα (B. Vold, 2002: 140).

Σύμφωνα με τον A.Cohen, *από διάφορες ομάδες δημιουργούνται διαφορετικά συστήματα αξιών που έρχονται σε αντίθεση με τη θεσμοθετημένη έννομη τάξη. Από την ανομική αυτή κατάσταση που επικρατεί και κυρίως από τις πολιτισμικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κατωτέρων και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, δημιουργείται η «εγκληματική υποκουλτούρα». Οι υποκουλτούρες αυτές εμφανίζονται σε υποβαθμισμένες κυρίως περιοχές (B. Vold, 2002: 140).*

Ο W. Miller, διατύπωσε τη θεωρία των «εστιακών ενδιαφερόντων της μεσαίας τάξης» και υποστήριξε ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα του ιδιαίτερου συστήματος αξιών

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

της κατώτατης τάξης. Ένα σύστημα αξιών, το οποίο έρχεται σε σύγκρουση με το κυρίαρχο, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι είναι υποδεέστερο (Αλεξιάδης Στέργιος, 2004).

Ο Merton υποστήριξε ότι το έγκλημα γεννιέται από την προσπάθεια επίτευξης των στόχων της μεσαίας τάξης, μέσω παράνομων διαδικασιών. Έτσι δημιουργούνται συμμορίες νέων(συνήθως φτωχών εργατών), οι οποίοι θέλοντας να πετύχουν τους στόχους τους, αναπτύσσουν αντικοινωνική συμπεριφορά (B. Vold, 2002: 142).

Στην ταινία παρατηρούμε ότι η ομάδα του Φέιγκιν αποτελεί μια συμμορία, η οποία αναπτύσσει εγκληματική συμπεριφορά. Τα μέλη της ανήκουν στην κατώτερη τάξη (πχ Μπιλ Σάικς, Φέιγκιν). Ο Όλιβερ εισερχόμενος μέσα σε αυτήν την «υποκοουλτούρα», πρέπει να ενστερνιστεί το σύστημα αξιών της(πχ. να μάθει να κερδίζει το ψωμί του κλέβοντας τους πλούσιους, να μάθει ότι η προδοσία σημαίνει κρεμάλα, ότι ο πλούσιος είναι εχθρός κ.α) και να λειτουργήσει προς όφελος της συμμορίας. Πράγματι, παρατηρούμε ότι οι αξίες της «συμμορίας» του Φέιγκιν έρχονται σε αντίθεση με τις κυρίαρχες. Στη συμμορία αυτή συμμετέχουν πολλοί νέοι και παιδιά (πχ Dodger και Charley), ενώ η συμμορία έχει τη βάση της σε μια από τις πιο υποβαθμισμένες περιοχές του Λονδίνου.

Στόχος της ομάδας αυτής είναι η απόκτηση χρημάτων και προκειμένου να τον πετύχουν, τα μέλη της υπεισέρχονται σε παράνομες πράξεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Αγγλία του 19^{ου} αιώνα, οι συμμορίες κυριαρχούσαν. Τα μέλη τους ήταν μετανάστες, άστεγοι, άνεργοι, φτωχοί εργάτες και κυρίως παιδιά. Οι συμμορίες προσεγγίζαν άτομα δυσαρεστημένα με σκοπό να τα εντάξουν στους κόλπους τους. Κάτι ανάλογο συνέβη και με τον Όλιβερ. Ο Τσάρλυ βλέπει τον εξουθενωμένο και κουρελιάρη Όλιβερ να κάθεται μόνος στο Λονδίνο, τον προσεγγίζει, του προσφέρει στέγη και τροφή και τον εντάσσει στην ομάδα. Τα μέλη της συμμορίας είναι βέβαια ότι ο Όλιβερ αργά ή γρήγορα θα τους μιμηθεί και θα τους ακολουθήσει στο δρόμο της παρανομίας. Παρόλα αυτά, ο Όλιβερ έχει τόσο ισχυρές βάσεις και αρχές (και μάλιστα οι αρχές του έρχονται σε αντίθεση με τις αρχές της συμμορίας), ώστε δεν τους ακολουθεί, αλλά αντίθετα έρχεται σε σύγκρουση με τα μέλη της συμμορίας, ιδιαίτερα όταν συνειδητοποιεί τις παράνομες πρακτικές που ακολουθούν τα μέλη της.

Στις υποβαθμισμένες αυτές συνοικίες, στις οποίες ανέπτυξε τη δράση της η συμμορία, δεν υπάρχει αστυνόμευση. Σε όλη τη διάρκεια του έργου δεν παρατηρούνται πουθενά αστυνομικοί. Είναι χαρακτηριστική η σκηνή, όπου ο Τσάρλυ και ο Ντότζερ ενοχοποιούν τον Όλιβερ(δίνοντας του το κλεμμένο μαντήλι), οι πολίτες τον θεωρούν ένοχο και αρχίζουν να τον κηνυγούν για να τον πιάσουν. Σε όλη αυτή τη σκηνή δεν παρουσιάζεται πουθενά αστυνομικός.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι η συνάντηση της Νάνσυ με τον κύριο Μπράνλοου, για να του παράσχει τις απαραίτητες πληροφορίες για να σωθεί ο Όλιβερ από τα χέρια του Μπιλ Σάικς,

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

πραγματοποιείται στη γέφυρα, η οποία είναι, συμβολικά, σημείο συνάντησης των δύο κόσμων, του υπόκοσμου (Νάνσυ) και της κοσμικής κοινωνίας (κύριος Μπράνλοου).

Με βάση αυτές τις θεωρίες, ο Όλιβερ θα έπρεπε να εμφανίσει παραβατική συμπεριφορά, καθώς γίνεται μέλος σε συμμορία, είναι άτομο κατώτερης τάξης και δεν μπορεί να πετύχει τους στόχους του (εύρεση φαγητού, στέγης, εργασίας) με νόμιμα μέσα, αφού παντού συναντάει την απόρριψη και βάναυση συμπεριφορά. Τα υπόλοιπα παιδιά της συμμορίας, η Νάνσυ, ο Μπιλ Σάικς και ο Φείγκιν επιβεβαιώνουν τη θεωρία, καθώς υποτάσσονται στο έγκλημα ίσως επειδή εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά των θεωριών αυτών. Αντίθετα, ο Όλιβερ δεν επιβεβαιώνει τη θεωρία αυτή.

Το βασικό πρόβλημα των θεωριών αυτών είναι η ταξική τους προκατάληψη. Όλες αυτές οι θεωρίες παίρνουν ως δεδομένο, ότι τα άτομα των κατωτέρων στρωμάτων έχουν τις ίδιες επιθυμίες με τα άτομα της μεσαίας τάξης και ότι η εγκληματική συμπεριφορά τους αποτελεί μια μορφή αντίδρασης στο γεγονός ότι δεν μπορούν να ικανοποιήσουν αυτές τις επιθυμίες με νόμιμα μέσα. Εστιάζουν αποκλειστικά στην κατώτερη τάξη και δεν εξετάζουν τις υπόλοιπες τάξεις.

3.3 Θεωρίες Μάθησης- Θεωρίες Ελέγχου και Όλιβερ Τουίστ

Θεωρίες Μάθησης

Σύμφωνα με τις θεωρίες μάθησης ή κοινωνικοποίησης, το έγκλημα εξετάζεται ως ένα φαινόμενο που μαθαίνεται, μέσα από τις ίδιες διαδικασίες που μαθαίνεται και η κοινωνικοποιητική συμπεριφορά (B. Vold, 2002).

Κυριότερος εκπρόσωπος αυτής της θεωρίας είναι ο Edwin Sutherland. Κατά τον E. Sutherland, απαιτείται μια ανάλυση των συγκρουόμενων εγκληματικών και μη εγκληματικών οργανώσεων ή υποπολιτισμικών ομάδων, καθώς και μια κοινωνιο-ψυχολογική μελέτη των συγκρουόμενων εγκληματικών και μη εγκληματικών συγχρωτισμών-επαφών. Σύμφωνα με αυτόν, η εγκληματική συμπεριφορά οφείλεται άμεσα στο διαφορικό συγχρωτισμό και τελικά στην κοινωνική αποδιοργάνωση. Η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται σε στενές ομάδες διαπροσωπικής επαφής. Η εκμάθηση της εγκληματικής συμπεριφοράς περιλαμβάνει τόσο τα κίνητρα και τις διαθέσεις του ατόμου, όσο και την εκμάθηση «τεχνικών» που διευκολύνουν τη διάπραξη εγκλημάτων (B. Vold, 2002).

Ο Sutherland διατύπωσε την διάκριση ανάμεσα στις δομές μάθησης και τις δομές ευκαιρίας. Σύμφωνα με τον Sutherland, η εγκληματική συμπεριφορά ακολουθεί τους ίδιους

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

κανόνες μάθησης με την ομαλή συμπεριφορά. Το έγκλημα «διδάσκεται» μέσω της αλληλεπίδρασης με άτομα τα οποία είναι φορείς εγκληματικών κανόνων. Υποστήριξε ότι μερικά κοινωνικά περιβάλλοντα τείνουν να ενθαρρύνουν παράνομες δραστηριότητες, ενώ άλλα όχι. Οι διαφοροποιημένες ενώσεις (συμμορίες) αντικαθιστούν τις συναισθηματικές ελλείψεις του οικογενειακού κύκλου και την σκληρότητα της κοινωνικοοικονομικής αθλιότητας, ενώ συγχρόνως παρέχουν αίσθημα ασφάλειας και αυτοεπιβεβαίωσης» (B. Vold, 2002).

Ο Όλιβερ, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο κρησφύγετο της συμμορίας, μαθαίνει από τον Φέιγκιν και τα υπόλοιπα παιδιά, τεχνικές κλοπής μαντηλιών και άλλων αντικειμένων (η οποία μάθηση επιτυγχάνεται ασυναίσθητα και ευχάριστα μέσα από ένα παιχνίδι, το οποίο ο Φέιγκιν ονομάζει «μαντήλια»). Ο Όλιβερ με την πάροδο του χρόνου συνδέεται συναισθηματικά με τα άτομα της ομάδας και με τον Φέιγκιν και ακολουθεί τις υποδείξεις τους και τα «παιχνίδια» τους. Αυτό το « στενό δέσιμο» του Όλιβερ με τον Φέιγκιν, διαπιστώνεται στο γεγονός ότι μια μέρα πριν εκτελεστεί ο Φέιγκιν, ο Όλιβερ πηγαίνει στο κελί του για να τον δει και να τον αγκαλιάσει για τελευταία φορά.

Η συμμορία του Φέιγκιν, της Νάνσυ και των υπόλοιπων παιδιών, αντικαθιστά τις συναισθηματικές ελλείψεις του οικογενειακού περιβάλλοντος του Όλιβερ και την σκληρότητα των κοινωνικών δομών (άσυλο, σπίτι εργολάβου κηδειών) που τον ενέταξαν στο δυναμικό τους. Παράλληλα αυτή η συμμορία του παρέχει ασφάλεια, τροφή, στέγη και κυρίως αγάπη. Παρατηρούμε ότι ο Όλιβερ, για πρώτη φορά, γελάει όταν βρίσκεται με τα υπόλοιπα παιδιά στο κρησφύγετο της συμμορίας.

Παρόλα αυτά, ο Όλιβερ διατηρεί τις αξίες του και δεν παρυσφύει στο έγκλημα. Τα υπόλοιπα μέλη της συμμορίας όμως πχ. η Νάνσυ, τα οποία από μικρά εισήλθαν σε αυτήν, έμαθαν τεχνικές διάπραξης εγκληματικής συμπεριφοράς. Έμαθαν να ζουν μέσα στην παρανομία, καθώς αυτή αποτελούσε τη καθημερινή «εργασία» τους, καθημερινή πρακτική και τρόπος ζωής. Τα μέλη της συμμορίας αυτής είναι στενά δεμένα μεταξύ τους και αυτό φαίνεται από τη συνεργατικότητα, ομαδικότητα και αλληλεγγύη που επιδεικνύουν κατά τη διάπραξη εγκλημάτων. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η συμπεριφορά του Όλιβερ διαψεύδει αυτή τη θεωρία.

Και αυτή όμως η θεωρία έχει ελλείψεις. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα κλειστό σύστημα σκέψης που παραβλέπει το γεγονός ότι τα άτομα που έμαθαν της εγκληματική συμπεριφορά, δεν έγιναν αναγκαστικά εγκληματίες (πχ Όλιβερ). Δε λαμβάνει επίσης υπόψη της τους βιολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες, ο ρόλος των οποίων δε θα πρέπει να παραγνωρίζεται.

Τέλος, αυτή η θεωρία μπορεί να εξηγήσει τη συστηματική εγκληματική συμπεριφορά αλλά δεν εξηγεί εγκλήματα περιστασιακά. Αποκλείει τη δυνατότητα ελεύθερης βούλησης του

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

ατόμου και απλοποιεί τη διαδικασία μάθησης η οποία είναι μια ιδιαίτερα πολύπλοκη διαδικασία. Δεν εξηγεί τους λόγους και τον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται οι συμμορίες, ούτε τους λόγους που κάποιο άτομο επιλέγει να συναναστραφεί με αυτήν.

Θεωρίες Ελέγχου

Σύμφωνα με αυτές τις θεωρίες, όλοι οι άνθρωποι είναι ικανοί από τη φύση τους για τη διάπραξη εγκλημάτων.

Ο I. Nye, στη θεωρία του χρησιμοποιεί τον «κοινωνικό έλεγχο», ως μια ευρεία έννοια, η οποία αναφέρεται:

1. στον άμεσο έλεγχο, μέσω μηχανισμών καταστολής από το οικογενειακό περιβάλλον,
2. στον έμμεσο έλεγχο, που χαρακτηρίζεται από σχέσεις αγάπης με γονείς και άλλα με εγκληματικά άτομα,
3. στον περιορισμό του ατόμου στα νόμιμα μέσα για την επίτευξη των στόχων του και
4. στον εσωτερικό έλεγχο που ασκείται μέσω της συνείδησης.

Επισημαίνει ότι *υψηλή εγκληματικότητα εμφανίζουν άτομα που δεν έχουν αρμονικές σχέσεις με τους γονείς τους, η μητέρα απουσιάζει λόγω εργασίας ή για άλλους λόγους, στο σπίτι υπάρχουν συνεχώς εντάσεις, απαγορεύσεις, περιορισμοί, ενώ τα άτομα αυτά δεν έχουν έντονο το αίσθημα της θρησκευτικότητας και δεν αποδέχονται εύκολα τις τιμωρίες* (Ανθοζώη Χάιδω, 1996: 205).

Πράγματι, η Νάνσυ, ο Τσάρλυ και ο Όλιβερ είναι άτομα τα οποία δεν έχουν γονείς, το πρότυπο της μητέρας απουσιάζει καθώς δε βρίσκεται στη ζωή (η μητέρα του Όλιβερ πέθανε κατά τη διάρκεια της γέννας), στο άσυλο ο Όλιβερ ζει τη σκληρότητα των κοινωνικών δομών και την απόρριψη. Υπόκειται, συνεχώς, σε ένα σύστημα απαγορεύσεων και περιορισμών (περιορισμός ακόμα και στην ποσότητα φαγητού) και όταν φέρνει αντιρρήσεις, ξεσπούν εντάσεις και επιβάλλονται βαριές τιμωρίες (πχ απομόνωση, ράβδισμα). Η απουσία «ζεστού» οικογενειακού περιβάλλοντος ή οι «κακές» οικογενειακές σχέσεις, υπονοείται για όλα τα μέλη της ομάδας, καθώς πουθενά δεν αναφέρεται ή εμφανίζεται κάποιος συγγενής των πρωταγωνιστών.

Η απουσία του οικογενειακού περιβάλλοντος οδηγεί στη μη δημιουργία μηχανισμών ελέγχου. Δεν αναπτύσσονται σχέσεις αγάπης με τους γονείς, άρα ευκολότερη ροπή προς το έγκλημα. Όμως και το άσυλο, περισσότερο δείχνει, με την απάνθρωπη και αυταρχική

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

συμπεριφορά προς τον Όλιβερ, να τον απομακρύνει από την κονφορμιστική συμπεριφορά, παρά να τον οδηγεί σε κοινωνικό έλεγχο.

Το μέλλον λοιπόν του Όλιβερ, σύμφωνα με αυτή τη θεωρία είναι η εμφάνιση εγκληματικής συμπεριφοράς, καθώς πληρεί όλες τις προϋποθέσεις για να συμβεί αυτό. Παρόλα αυτά, ο Όλιβερ διαψεύδει τη θεωρία. Στα υπόλοιπα, βέβαια, μέλη βλέπουμε ότι τελικά ίσως οι ελλείψεις αυτές ή οι δυσάρεστες καταστάσεις στο στενό οικογενειακό περιβάλλον, τα οδήγησαν στο έγκλημα.

Ο W.Reckless υποστηρίζει ότι για την εμφάνιση της εγκληματικής συμπεριφοράς, ασκούν αποφασιστική επίδραση τόσο βιολογικές, ψυχολογικές ωθητικές δυνάμεις, όσο και απωθητικές. Οι ωθητικές δυνάμεις διακρίνονται σε 1) κοινωνικές πιέσεις (έλλειψη οικονομικών πόρων, άσχημες συνθήκες διαβίωσης, αδυναμία επίτευξης στόχων) και σε 2) κοινωνικές έλξεις, οι οποίες αποτρέπουν το άτομο από την κονφορμιστική συμπεριφορά (επιρροή από παρέες, συναναστροφή με παραβατικά άτομα, εμπλοκή σε συμμορίες. Οι απωθητικές δυνάμεις αφορούν τις κοινά αποδεκτές αξίες, τα ήθη και έθιμα, τους κανόνες, τους οποίους ενστερνίζεται το άτομο και το αποτρέπουν ή όχι από τη διάπραξη εγκληματικής πράξης, ανάλογα με το βαθμό εσωτερίκευσης τους (Ανθοζώη Χάιδω, 1996: 206).

Πραγματικά, ο Όλιβερ ήταν φτωχός, οι συνθήκες διαβίωσης του άθλιες, τόσο στο άσυλο όσο και στο σπίτι του εργολάβου κηδειών, συναναστράφηκε με συμμορίες εγκληματιών και έκανε παρέα με παραβατικά άτομα. Οι ωθητικές πιέσεις στον Όλιβερ είναι ιδιαίτερα έντονες, παρόλα αυτά οι απωθητικές(αξίες-αυτοσυγκράτηση) είναι ισχυρότερες και αποτρέπουν τον Όλιβερ από τη συμμετοχή σε εγκληματικές ενέργειες. Στα υπόλοιπα βέβαια μέλη γίνεται κατανοητό ότι μάλλον επικράτησαν οι ωθητικές τάσεις προς το έγκλημα.

Οι θεωρίες ελέγχου είναι δημοφιλείς στους εγκληματολογικούς κύκλους, καθώς είναι δυνατή η εμπειρική τους επαλήθευση και συνδέονται με νέες τεχνικές έρευνας. Επίσης, υπερέχουν ως προς την ευρύτητα τους και την ερμηνεία της εγκληματικής συμπεριφοράς, καθώς μπορούν να εφαρμοστούν και στα τρία επίπεδα πρόληψης (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή). Αποτελούν ένα πολύτιμο εργαλείο προσέγγισης ορισμένων μορφών εγκληματικότητας και ιδιαίτερα τις λιγότερο σοβαρές μορφές παραβατικότητας των ανηλίκων, ενώ δεν εστιάζουν σε σοβαρότερα εγκλήματα ενηλίκων.

3.4 Πολιτισμική Σύγκρουση και Όλιβερ Τουίστ

Ο Thorsten. Sellin διατύπωσε τη θεωρία της πολιτισμικής σύγκρουσης, σύμφωνα με την οποία το έγκλημα αποδίδεται στις συγκρούσεις που προκαλούνται από το γεγονός, ότι οι διάφορες κοινωνικές ομάδες αξιώνουν για τις ίδιες περιστάσεις, τη τήρηση διαφορετικών κανόνων συμπεριφοράς. Τα πολιτισμικά στοιχεία μιας ομάδας έρχονται δηλαδή σε σύγκρουση με τα πολιτισμικά στοιχεία της άλλης σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο (B. Vold, 2002: 226-230).

Φυσικό επακόλουθο είναι η νομοθεσία (κυρίως η ποινική) κάθε κοινωνίας να αποτελεί προϊόν διαφόρων συγκρουσιακών συμφερόντων και να αντικατοπτρίζει τους κανόνες συμπεριφοράς της κυρίαρχης κάθε φορά πολιτισμικής ομάδας. Το έγκλημα λοιπόν, σύμφωνα με τον Th.Sellin, δε θα πρέπει να θεωρείται παθολογική εκδήλωση, αποτέλεσμα ατομικών ή κοινωνικών παραμέτρων, αλλά ως η υπακοή του ατόμου σε κανόνες διαφορετικούς από τους θεσμοθετημένους (B. Vold, 2002).

Συγκρούσεις κανόνων μπορεί να προκύψουν από την αντιπαράθεση παλαιού και νέου τρόπου ζωής και κοινωνικών αξιών, σε περίπτωση μετακίνησης από αγροτικό σε αστικό περιβάλλον ή από μια καλά οργανωμένη, ομοιογενή κοινωνία σε άλλη αποδιοργανωμένη, ανομοιογενή κοινωνία.

Στο κέντρο του Λονδίνου παρατηρούμε πλήθος μεταναστών, οι οποίοι είναι φορείς μιας διαφορετικής κουλτούρας. Προφανώς, οι αξίες τους έρχονται σε αντίθεση με τις αξίες της κυρίαρχης αστικής τάξης του Λονδίνου. Παρατηρούμε στους δρόμους άτομα διαφορετικών πολιτισμών να συγκρούονται. Οι αξίες των μεταναστών και των ανθρώπων που προήλθαν από αγροτικές περιοχές της Αγγλίας έρχονται σε αντιπαράθεση με τους φορείς της κυρίαρχης αστικής τάξης. Η αποδιοργάνωση είναι εμφανής στις υποβαθμισμένες συνοικίες του Λονδίνου.

Συγκεκριμένα, ο Φέιγκιν είναι Εβραίος, φορέας διαφορετικών πολιτισμικών αξιών από αυτές της αγγλικής μεσοαστικής κουλτούρας. Είναι τσιγκούνης, αντίχριστος, σατανικός και απατεώνας. Οι Εβραίοι την εποχή εκείνη δεν είχαν τα ίδια προνόμια και δικαιώματα με τους Άγγλους πολίτες. Οι Άγγλοι τους θεωρούσαν υπεύθυνους για πολλά δεινά της κοινωνίας τους. Η σύγκρουση λοιπόν ανάμεσα σε αυτούς τους διαφορετικούς πολιτισμούς είναι εμφανής και ίσως αυτός είναι ο λόγος που ο Φέιγκιν καταφεύγει στο έγκλημα και χαρακτηρίζεται εγκληματίας.

Από την άλλη, ο Όλιβερ προέρχεται από μια αγροτική περιοχή και μεταναστεύει στο αστικό Λονδίνο. Εκεί, οι αξίες που έχει ενστερνιστεί (σεβασμός, ευγένεια, καλοσύνη, ταπεινότητα, νομιμοφροσύνη) έρχονται σε αντίθεση με τις αξίες της πολιτισμικής ομάδας η οποία τον περιθάλλει, δηλαδή της συμμορίας του Φέιγκιν (παρανομία, αυθάδεια, πονηριά κτλ).

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

Πράγματι, ο Όλιβερ ήρθε σε σύγκρουση με τα μέλη της συμμορίας, όταν συνειδητοποίησε ότι οι αξίες που υπερασπίζεται απειλούνται.

Η Νάνσυ είναι μια γυναίκα που θεωρείται απόκληρη της κοινωνίας. Ο αυστηρός κώδικας αξιών των βικτωριανών αμφισβητούσε την ηθική και τις αξίες γυναικών όπως της Νάνσυ (πορνεία). Η σύγκρουση λοιπόν με την αγγλική νομοθεσία είναι δεδομένη.

Για τα υπόλοιπα μέλη της συμμορίας (Μπιλ Σάικς, Τσάρλυ, Ντότζερ), δεν έχουμε πληροφορίες για την προέλευση τους. Είναι πιθανό οι αξίες που τα άτομα αυτά έφεραν να ερχόταν σε σύγκρουση με τις κυρίαρχες αξίες με αποτέλεσμα τη σύγκρουση.

Είναι όμως εμφανές ότι η αγγλική νομοθεσία «κυνηγούσε» άτομα σαν τον Φέιγκιν (Εβραίος), σαν τη Νάνσυ (πόρνη), σαν τον Όλιβερ (φτωχός). Άτομα, δηλαδή, που δεν ανήκαν στην κυρίαρχη αγγλική κουλτούρα, αλλά σε ομάδες μεταναστών και μη συνεκτικών ομάδων-μειοψηφειών, άτομα που οι αξίες τους «ενοχλούσαν» τις αξίες της κυρίαρχης κουλτούρας. Ο δικαστής καταδικάζει τον Όλιβερ πριν ακόμα ακούσει όσα είχαν συμβεί. Τον θεωρεί εκ των προτέρων ένοχο. Εξάλλου τα φτωχικά του ρούχα μαρτυρούν ότι ανήκει στην κατώτερη τάξη, άρα είναι σίγουρα εγκληματίας!

Το προσωπικό και η σκληρή για τα παιδιά πραγματικότητα του ασύλου, η σκληρή-απαράδεκτη συμπεριφορά προς τα άπορα παιδιά δεν γίνεται στόχος της αγγλικής δικαιοσύνης, καθώς το άσυλο λειτουργεί με την εποπτεία της κυβέρνησης. Οι οικογένειες που αναλαμβάνουν τον Όλιβερ και του φέρονται απάνθρωπα (εκτός της οικογένειας του κυρίου Μπράνλοου) δεν καταδικάζονται ούτε μπαίνουν στο στόχαστρο της κοινωνίας και της δικαιοσύνης.

Ποιοι λοιπόν φθάνουν να χαρακτηριστούν εγκληματίες; Βέβαιο είναι ότι ακόμα και αν άτομα της κυρίαρχης κουλτούρας διαπράττουν παραβατική συμπεριφορά, αυτή παραμένει στο απυρόβλητο (υπεύθυνοι του ασύλου). Τα άτομα που ανήκουν στην κυρίαρχη κουλτούρα έχουν τα μέσα να ξεφεύγουν από την ποινικοποίηση τους (άσυλο-κάλυψη κυβέρνησης). Εξάλλου στις περισσότερες περιπτώσεις η νομοθεσία εξυπηρετεί τα συμφέροντα τους.

Ο Όλιβερ αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της πραγματικότητας. Μέχρι να υιοθετηθεί από τον κύριο Μπράνλοου και να γίνει με τη σειρά του μέλος της κυρίαρχης κοινωνίας, υφίσταται την αδικία, την περιφρόνηση. Όλοι του φέρονται σαν να είναι εγκληματίας και καταδικάζεται από όλους σε «κρεμάλα». Αντίθετα, όταν υιοθετείται από τον κύριο Μπράνλοου η στάση όλων απέναντι του μεταβάλλεται και από εγκληματίας μεταμορφώνεται σε ένα πανέξυπνο, σεβάσιμο παιδί!

3.5 Μαρξιστικές Θεωρίες και Όλιβερ Τουίστ

Μαρξιστική εγκληματολογία

Η μαρξιστική εγκληματολογία θεωρεί το έγκλημα ως αποτέλεσμα της ταξικής καπιταλιστικής κοινωνίας και των οικονομικών ανισοτήτων. *Η καπιταλιστική τάξη είναι υπεύθυνη για τα χειρότερα εγκλήματα κυρίως σε βάρος της εργατικής τάξης. Το κράτος και ο νόμος αποτελούν εργαλεία της κυρίαρχης τάξης και εκφράζουν τα συμφέροντα της κυρίως τα οικονομικά. Η ανεργία στις βιομηχανικές καπιταλιστικές κοινωνίες, οδηγεί σε ηθική κατάπτωση και εν τέλει σε παρεκκλίνουσα-εγκληματική συμπεριφορά* (B. Vold, 2002: 253-255).

Σύμφωνα με τον W. Bonger, *το έγκλημα εμφανίζεται κατά κύριο λόγο στις κατώτερες τάξεις, επειδή το σύστημα παρέχει τις νόμιμες ευκαιρίες στους πλούσιους, ενώ ποινικοποιεί τις προσπάθειες των φτωχών για την ικανοποίηση των επιθυμιών τους* (B. Vold, 2002: 257).

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, τα άτομα που ποινικοποιούνται στην ταινία είναι άτομα που ανήκουν στις κατώτερες τάξεις, φτωχά και άνεργα, θύματα της βιομηχανικής, αστικής αγγλικής κοινωνίας (Νάνσυ, Φέιγκιν, Μπιλ Σάικς, Όλιβερ), ενώ άτομα όπως οι υπεύθυνοι του ασύλου, (εκπρόσωποι της καπιταλιστικής αγγλικής κοινωνίας) ενώ διαπράττουν εγκληματικές πράξεις (βάζουν λίγο φαγητό στα παιδιά, πολλές σκληρές τιμωρίες, ξύλο), ξεφεύγουν από τη νομοθεσία και την ποινικοποίηση τους, καθώς ανήκουν στην κυρίαρχη τάξη. Οι ανισότητες μεταξύ πλουσίων και φτωχών είναι έκδηλες. Το ντύσιμο, τα μεταφορικά μέσα, οι οικίες στην ταινία, δηλώνουν την κοινωνική προέλευση. Παρατηρούμε τους πλούσιους με ωραία, καθαρά ρούχα, μεγάλα σπίτια και άμαξες, ενώ ο Όλιβερ και η συμμορία φοράνε βρώμικα ρούχα (κουρέλια), ζουν σε ένα αχούρι και δεν έχουν μεταφορικό μέσο. Οι ανισότητες ξεπροβάλλουν σε όλη την επικράτεια του αστικοποιημένου Λονδίνου. Δεν είναι όμως αρκετά ισχυρές ώστε να στρέψουν τον Όλιβερ στο έγκλημα και την αντικοινωνική συμπεριφορά. Αντίθετα, αυτές οι ανισότητες είναι ίσως αυτές που οδηγούν τον Φέιγκιν, τον Μπιλ Σάικς και τη Νάνσυ στην εγκληματική συμπεριφορά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Όλιβερ, όσο ανήκει στην κατώτερη τάξη δεν έχει καμιά ευκαιρία ανέλιξης καθώς κάθε προσπάθεια του για να εξελιχθεί βρίσκει εμπόδια. Επίσης, θεωρείται εγκληματίας και ο κοινωνικός περίγυρος πιστεύει ότι αργά ή γρήγορα θα καταλήξει στην κρεμάλα. Όταν όμως υιοθετείται από τον κ. Μπράνλοου, όλα αλλάζουν. Όντας πλέον μέλος μιας οικογένειας που ανήκει στην ανώτερη τάξη, έχει τη δυνατότητα να ανελιχθεί και το πράττει προοδεύοντας στα γράμματα, αποτάσσοντας μάλιστα από πάνω του την ετικέτα του εγκληματία και αποδεικνύοντας την «καθαρότητα» της ψυχής του.

3.6. Αλληλεπίδραση- Στιγματισμός- Θεωρία λογικής Επιλογής

Σύμφωνα με την θεωρία της ετικετοποίησης (στιγματισμού), δεν έχει νόημα η αναζήτηση των αιτιών της παρεκτρεπόμενης συμπεριφοράς. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στη διαδικασία της αλληλεπίδρασης και του στιγματισμού (την εγκληματική συμπεριφορά προκαλούν οι κοινωνίες που στιγματίζουν άτομα). Ο στιγματισμός του «εγκληματία» έχει ως συνέπεια την διαιώνιση της εγκληματικής του δραστηριότητας, που οφείλεται στην δυσκολία της κοινωνικής αναπροσαρμογής του στην κοινωνία, εξαιτίας της εικόνας που έχει σχηματίσει για τον εαυτό του (Αλεξιάδης, 1989, σελ. 146).

Σύμφωνα με τον H. Becker, *οι κοινωνικές ομάδες δημιουργούν την παρέκκλιση διαμορφώνοντας τους κανόνες και εφαρμόζοντας τους κανόνες αυτούς σε ορισμένα άτομα, στιγματίζοντας τα, ως περιθωριακά. Η εγκληματικότητα δηλαδή δημιουργείται με την εφαρμογή της ετικέτας του εγκληματία σε κάποιον, ανεξάρτητα αν αυτός παραβιάζει έναν κανόνα ή όχι. Εξάλλου, κριτήριο για να χαρακτηριστεί μια πράξη ως εγκληματική αποτελούν οι αντιδράσεις της κοινωνίας. Η κοινωνία λοιπόν στιγματίζει μερικά άτομα τα οποία θεωρεί εκ των προτέρων εγκληματίες (B. Vold, 2002).*

Ο Όλιβερ, από πολύ μικρός, είχε υποστεί αυτόν τον στιγματισμό της κοινωνίας, καθώς τόσο στο άσυλο, όσο και στις οικογένειες που πήγε, θεωρήθηκε εγκληματίας. Μάλιστα, στο άσυλο οι υπεύθυνοι προέβλεψαν ότι θα καταλήξει στην κρεμάλα! Όταν ενοχοποιήθηκε από τον Τσάρλυ (δίνοντας του το κλεμμένο μαντήλι), όλοι θεώρησαν τον Όλιβερ εγκληματία, χωρίς να έχουν αποδείξεις γι αυτό. Είναι εντυπωσιακή η σκηνή που ένα ολόκληρο πλήθος κυνηγάει τον Όλιβερ θεωρώντας τον κλέφτη, χωρίς κανένας (εκτός από τον βιβλιοπώλη) να έχει δει το συμβάν. Ο χαρακτηρισμός και η υπόδειξη του Όλιβερ από έναν περαστικό, αρκούσε για να «τυπωθεί» η ετικέτα του εγκληματία και ένα ολόκληρο πλήθος να τον στιγματίσει, ανεξάρτητα αν δεν ήταν πραγματικά ένοχος. Είναι τόσο ισχυρός ο στιγματισμός του, ώστε ο δικαστής θεωρεί τον Όλιβερ εκ των προτέρων ένοχο, ακόμα και όταν ο κύριος Μπράνλοου προσπαθεί να τον μεταπείσει. Ο στιγματισμός αυτός θα απεμποληθεί μόνο όταν ο Όλιβερ γίνει μέλος της ευγενούς οικογένειας του κυρίου Μπράνλοου. Πόσο αυθαίρετη μπορεί να είναι «η ετικέτα» σε ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων; Όμως η ετικέτα του εγκληματία υπάρχει και για τη Νάνσυ, εξαιτίας της ιδιότητας της, και για τον Μπιλ Σάικς (όχι άδικα).

Με τη θεωρία αυτή, ο H. Becker προσπάθησε να μελετήσει τη συμβολή της δραστηριότητας άλλων (και του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης) στη δημιουργία των εγκληματικών φαινομένων, να υπογραμμίσει ότι ο στιγματισμός εμποδίζει το άτομο από την καθημερινή του ζωή και το ωθεί να διαπράξει αντικανονική συμπεριφορά (πχ Φέιγκιν, έχει

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

αποδεχτεί το στιγματισμό του και ωθείται στην παρανομία), (B. Vold, 2002). Ωστόσο και η θεωρία αυτή επικεντρώνεται στην ετικετοποίηση και δεν αναζητά τις αιτίες που οδήγησαν στην αποκλίνουσα συμπεριφορά. Επίσης, βλέπουμε στην ταινία ότι ο στιγματισμός δεν επηρεάζει τον Όλιβερ που συνεχίζει να απορρίπτει τη συμμετοχή του σε παραβατικές συμπεριφορές. Αμφισβητείται έτσι αν ο στιγματισμός οδηγεί σε παραβατική συμπεριφορά.

Η θεωρία της λογικής επιλογής

Οι Cornish & Clark συνέδεσαν την εγκληματική συμπεριφορά ως το αποτέλεσμα μιας λογικής επιλογής. Υποστήριξαν ότι τα άτομα που παίρνουν μέρος σε εγκληματικές ενέργειες, επιλέγουν αυτού του είδους τη συμπεριφορά επειδή βρίσκονται μπροστά σε μια κατάσταση την οποία μπορούν να εκμεταλλευτούν την παρούσα χρονική στιγμή, προς όφελός τους. Δηλαδή τα άτομα μετρούν τα οφέλη και τους κινδύνους και ανάλογα (αφού «ζυγίσουν» την πράξη) διαπράττουν την παραβατική πράξη. Τις περισσότερες φορές τα άτομα αυτά έχουν επίγνωση των πράξεων τους και γνωρίζουν τις συνέπειες που θα προκύψουν αν δεν πετύχουν το στόχο τους (B. Vold, 2002).

Στην ταινία χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της θεωρίας αποτελεί η συμπεριφορά της Νάνσυ, η οποία θέλοντας να βοηθήσει τον Όλιβερ και να παράσχει πληροφορίες στον κύριο Μπράνλοου για τη συμμορία, ζυγίζει τα θετικά και τα αρνητικά και τελικά αποφασίζει να τον συναντήσει στη γέφυρα για να τον πληροφορήσει. Ήταν μια λογική επιλογή αυτή; Αποδεικνύεται πως όχι. Την πράξη της αυτή βεβαίως την πλήρωσε με την ίδια της τη ζωή καθώς ο Μπιλ έμαθε για την ανάρμοστη συμπεριφορά της Νάνσυ και τη σκότωσε.

Μια άλλη περίπτωση αυτής της θεωρίας είναι στο σημείο που ο Μπιλ Σάικς σκέπτεται τα οφέλη και τους κινδύνους που θα προκύψουν αν αφήσει τον Όλιβερ να φύγει από το κρησφύγετο. Και επειδή τα οφέλη από την παραμονή του Όλιβερ ήταν πολλαπλά (τα μυστικά της συμμορίας θα ήταν ασφαλή, ο Όλιβερ αποτελούσε το κλειδί που θα τους οδηγούσε στο σπίτι του πλούσιου κυρίου Μπράνλοου για να το κλέψουν), ο Μπιλ αποφασίζει να διαπράξει την απαγωγή του Όλιβερ. Όταν βρίσκει την ευκαιρία, τον απαγάγει και τον οδηγεί στο κρησφύγετο.

Τέλος, το ίδιο βλέπουμε να συμβαίνει και με τα παιδιά της συμμορίας, τα οποία επιβεβαιώνοντας τη θεωρία της λογικής επιλογής, επιλέγουν να κλέψουν όταν συντρέχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις (τα οφέλη είναι περισσότερα και οι κίνδυνοι λιγότεροι), δηλαδή όταν ο εκάστοτε κύριος ή κυρία είναι απασχολημένος-η, όταν δεν είναι ευάλωτοι σε κοινή θέα και άλλα, εφαρμόζοντας παράλληλα και τις ανάλογες τεχνικές ου έχουν διδαχθεί.

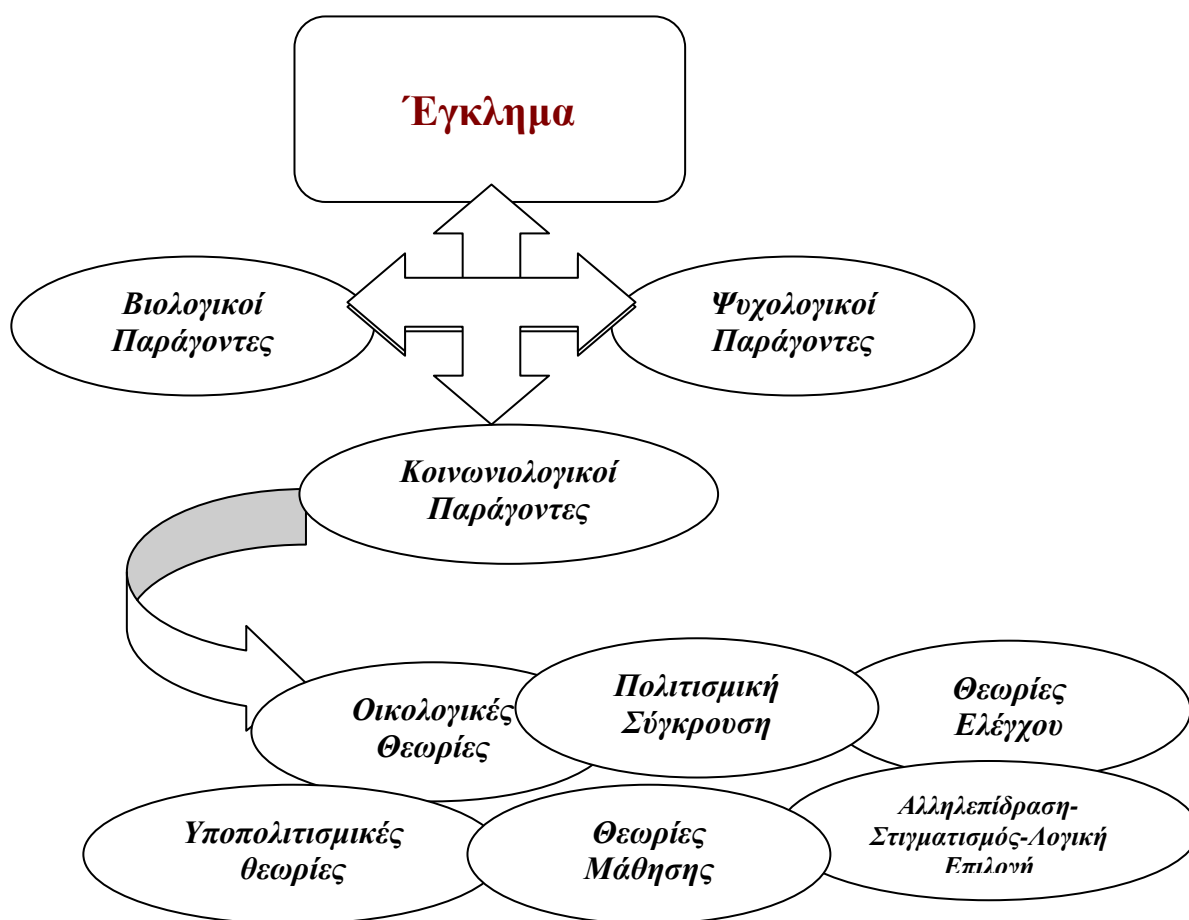
Γ' Μέρος

Επίλογος

Στην παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια να εξετάσουμε αν οι βιολογικοί, ψυχολογικοί, κοινωνικοοικονομικοί, γνωστικοί και συγκρουσιακοί παράγοντες, έχουν μεγαλύτερη σημασία, ώστε να εξηγήσουμε την εγκληματική συμπεριφορά των πρωταγωνιστών της ταινίας «Όλιβερ Τουίστ». Παρουσιάστηκε το εύρος των εγκληματολογικών θεωριών και η πιθανότητα εγκυρότητας τους στη περίπτωση του Όλιβερ και της συμμορίας του Φέιγκιν.

Στην προσπάθεια μας αυτή, κάναμε υποθέσεις για την ερμηνεία της συμπεριφοράς των πρωταγωνιστών, με βάση τα κριτήρια και τις προτεραιότητες που θέτει κάθε θεωρία. Ο Όλιβερ είναι εκ γενετής τόσο «νόμιμος», ώστε σε όποια δυσμενή κατάσταση κι αν βρεθεί θα διατηρήσει τις αρχές και τις αξίες του; Αυτό αφήνει να εννοηθεί ο Ντίκενς. Ωστόσο παρατηρούμε στο τέλος, ότι όταν ο Όλιβερ βρίσκεται στο κατάλληλο περιβάλλον (στο σπίτι του κυρίου Μπράνλοου) εξελίσσεται δημιουργικά.

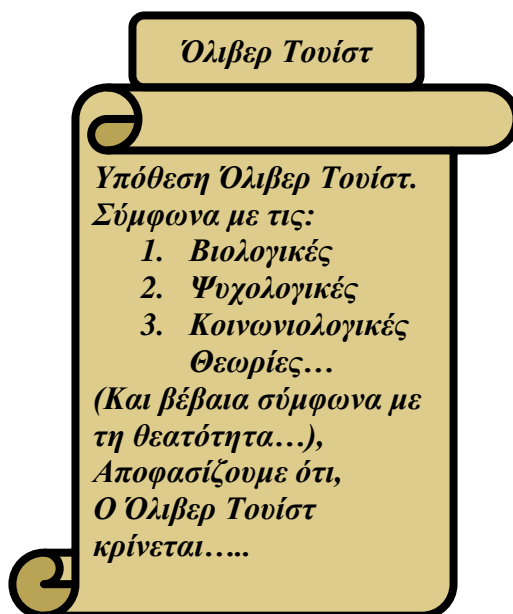
Σχηματική Απεικόνιση Εγκληματολογικών Θεωριών

Oliver Twist και Θεωρίες Εγκληματολογίας

Καθεμιά από αυτές τις θεωρίες εμφανίζεται ως προς έναν βαθμό ανεπαρκής και αδύναμη στο να ερμηνεύσει από μόνη της, ολόπλευρα την εγκληματική συμπεριφορά (παρατηρούμε ότι καθεμιά από τις θεωρίες ισχύει για τα μέλη της συμμορίας, διαψεύδεται όμως από τον Όλιβερ). Ίσως ένας συνδυασμός των θεωριών αυτών, κάτω από το κυρίαρχο και άγρυπνο βλέμμα της συγκρουσιακής θεωρίας, να μας έδινε μια πιο πλήρη και ακριβή ερμηνεία του εγκλήματος. Γιατί ένα άτομο ή κάποια άτομα εμφανίζουν συγκεκριμένη συμπεριφορά σε ορισμένο τόπο και χρόνο;

Η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι πολυσύνθετη και πολυδιάστατη και η ερμηνεία της αποκλειστικά σε ένα επίπεδο (ψυχολογικό, βιολογικό κτλ.) δε φαίνεται να είναι ικανοποιητική. Το έγκλημα δε γεννήθηκε τους τελευταίους αιώνες. Υπήρχε και διαπράττεται στο πέρασμα των αιώνων. Η εγκληματική πράξη είναι αποτέλεσμα συνδυασμού πολλών παραγόντων. Καθεμιά θεωρία είναι δυνατό να αποτελεί μια πτυχή, μια πιθανότητα μιας εγκληματικής πράξης. Κάθε θεωρία έχει επιστημονικό υπόβαθρο και ισχύ. Η συνεισφορά της είναι ιδιαίτερος χρήσιμη, κυρίως όταν συνεξετάζεται και συνδιαλέγεται με τις υπόλοιπες εγκληματολογικές θεωρίες.

Βιβλιογραφία

- George B. Vold, Thomas J. Bernard and Jeffrey B. Snipes, *Theoretical Criminology*, New York, Oxford, University Press, 5th edition, 2002.
- Αλεξιάδης Στέργιος, *Εγκληματολογία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Δ΄ Έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004.
- Ανθοζώη Χάιδω, *Θετικιστική Εγκληματολογία- Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996.
- Τσαρλς Ντίκενς, *Όλιβερ Τουίστ*, Modern Times, Αθήνα 2000.